

Työ ja omaishoito -tietopankki

Työ ja omaishoito -tietopankki

Päivitetty 23.8.2023

Kirjoittajat

Matti Mäkelä, Johanna Sottinen ja Meeri Virtamo

Julkaisija

Omaishoitajaliitto ry
Hämeentie 105 A 18
00550 Helsinki
Puh. 020 7806 500

ISBN 978-952-5659-60-3

Omaishoidon maksuton neuvonta ja ohjaus
ti-to klo 10–14 puh. 0800 390 229

Kysy omaishoidosta -chat
ti-to klo 9–12 www.omaishoitajat.fi

Sisälllys

Työssäkäynti.....	5
Mitkä palvelut mahdollistavat työn ja hoidon yhteensovittamisen?.....	5
Kuinka ottaa omaishoitotilanne puheeksi työpaikalla?	6
Vaikuttaako työssäkäynti omaishoitopalkkioon?.....	7
Mitä taloudellista tukea on mahdollista saada, jos jää töistä pois?.....	7
Omaishoidon tuki	7
Vuorotteluvapaa.....	8
Erityishoitoraha	8
Osittainen hoitovapaa, joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha	8
Henkilökohtaiseksi avustajaksi	9
Työttömyys	10
Omaishoitajan työttömyysturvan perusteet.....	10
Kuinka pääsisin työttömänä omaishoitajana ansiotyöhön?.....	11
Menetätkö omaishoidon tuen, jos menen töihin?.....	12
Omaishoito synnä työttömyyteen, menetätkö työttömyysturvani?	12
Sopimusomaishoitajaksi työttömänä, miten käy työttömyysturvani?.....	13
Vaikuttaako omaishoidon hoitopalkkio työttömyyskorvaukseen?	13
Saan ylintä hoitopalkkiota. Voinko saada myös työttömyyskorvausta?	14
Voiko omaishoitosopimusta päivittää, jotta saisin työttömyyskorvausta?.....	14
Voinko olla työtön työnhakija, jos en voi ottaa vastaan kokopäivätyötä?.....	15
Kartuttaako sopimusomaishoito työssäoloehto?.....	15
Voiko omaishoito pidentää työssäoloehdon tarkastelujaksoa?.....	15
Voiko sopimusomaishoitaja saada starttirahaa yrityksen perustamiseen?	16
Vinkkejä asiointiin TE- toimistossa ja hyvinvointialueella	16
Oikeuskäytäntöjä omaishoitajan oikeudesta työttömyysturvaan	17
Onko omaishoitajaksi ryhtyminen pätevä syy irtisanoutumiseen työstä ilman karenssia työttömyysetuuteen?	17
Katsotaanko omaishoitajan työllistyvän omassa työssään omaishoitajana?.....	18
Omaishoitajien työttömyysturvan muutostarpeet	18
Etäomaishoito	19
Millainen on etäomaishoitajan rooli?	19
Minkälaista apua ja tukea minun olisi mahdollista saada?	20

Voiko etäomaishoidosta aiheutuviin kuluihin saada korvausta?	21
Millaisia etätöiden mahdollisuuksia voisin ehdottaa työnantajalleni?	21
Voiko hoidettava muuttaa lähemmäksi?	21
Mitä kannattaa huomioida etäomaishoidon järjestelyissä?	22

Lapsiperheille..... 23

Pidä kiinni mahdollisuudesta käydä töissä	23
Millaisia työelämän joustoja voin hyödyntää?	23
Erilaisia joustoja ja järjestelymahdollisuuksia	24
Hoitovapaa	24
Osittainen hoitovapaa	25
Tilapäinen hoitovapaa	25
Poissaolo pakottavasta perhesyystä.....	26
Työstä poissaolo pidemmäksi ajaksi perheenjäsenen tai muun läheisen hoitamiseksi.....	26
Omaishoitovapaa.....	27
Lyhennetty työaika	28
Liukuva työaika	28
Työaikapankki	28
Ylityövapaa	28
Säästövapaa.....	29
Vuorotteluvapaa.....	29
Etätö.....	30
Millaisia palveluita ja tukea on lapsiperheiden omaishoitotilanteisiin?	30
Muutamia keskeisiä palveluita, joita lapsiperheet käyttävät.....	30
Kotiin saatavia palveluita:.....	30
Kodin ulkopuolisia palveluita.....	31
Milloin on oikeus vammaispalveluihin?	33
Vapaajärjestelyt sopimusomaishoidon tilanteisiin.....	33
Miten voisin valmistautua palvelusuunnitelmapalaveriin?.....	34
Miten pääsen omaishoitajana takaisin työelämään?.....	34
Korvataanko ansiomenetyks, jos olen pois töistä lapsen hoidon vuoksi?	35
Mitä tapahtuu, jos en halua tehdä omaishoidon tuen sopimusta?	35
Omaishoidon tuen saamisen kriteerit eivät täyttyneet, mikä avuksi?.....	35
Menetätkö omaishoidon tuen, jos menen ansiotöihin?	36
Voiko hyvinvointialue evätä omaishoidon tuen sillä perusteella, että olen osan aikaa päivästä työssä?.....	36
Vaikuttavatko palvelut omaishoidon tuen hoitopalkkioon?	37

Hoidettavan koulunkäynnin, päivähoidon ym. vaikutus palkkioon	37
Lyhytaikaishoidon vaikutus palkkioon	38
Voiko omaishoidon tukea ja henkilökohtaista apua saada yhtä aikaa?	39
Loppuuko omaishoidon tuki, kun nuori muuttaa pois kotoa?	40
Miten erotilanteessa käy omaishoidon tuen ja alle 16-vuotiaan vammaistuen?	41
Kummalle vanhemmalle maksetaan alle 16-vuotiaan vammaistuki vanhempien erotilanteessa?	41
Voiko alle 18- vuotias toimia omaishoitajana?	42
Voiko hyvinvointialue evätä omaishoidon tuen alle kolmevuotiaalta?	42
Miten huomioida erityislapsen sisaruksia?	43
Mistä voin saada oikeusapua ja neuvontaa?	43
Ammattilaisille	45
Omaishoitajuudesta. Miten tunnistaa omaishoitotilanne?	45
Tietoa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja opiskelijoille	45
Keitä ovat nuoret hoivaajat?	46
Miten voisin tukea omaishoitajan hyvinvointia ja jaksamista?	46
Omaishoitajien tukemisen tapoja:	46
Miten voin tukea työtöntä omaishoitajaa?	47
Miten kehittää hoito- ja palvelusuunnitelman laatua? Vinkkejä onnistuneeseen lopputulokseen	48
Miten kehittää omaishoitajien lakisääteisen vapaan järjestämisen tapoja?	49
Mistä saisin itselleni lisäkoulutusta ja materiaalia?	49
Miten kohdata omaishoitaja yhteistyökumppanina?	50
Miten auttaa omaishoitajaa, joka kokee tulleen väärinkohdelluksi?	51
Mitä ovat hoitotahto, valtakirjat, edunvalvonta ja edunvalvontavaltuus?	53
Miten omaishoidon tuki vaikuttaa eri etuisuuksiin?	55
Työnantajille	56
Omaishoitoystävällisten käytäntöjen hyötyjä	56
Omaishoitoystävälliseksi työyhteisöksi, miten lähteä liikkeelle?	56
Joustavien työkäytäntöjen ja asioiden kirjaaminen ohjeisiin	57
Joustavat työkäytännöt osaksi työyhteisön arkea	57
Keskustelukulttuurin kehittäminen	58
Työaikaan liittyviä joustoja	58
Etätyökäytäntöjä	59
Omaishoitoystävällisyys on kilpailuvaltti myös rekrytoinnissa	60
Lait, jotka mahdollistavat työn ja omaishoidon yhteensovittamista	60

Päätäjille	61
Päätöksenteon tueksi tarvittavaa tietoa	61
Valtakunnallisia päätöksiä	61
Alueellisia päätöksiä	62
Omaishoito lukuina.....	63
Omaishoidon tukeminen on hyvä sijoitus	63
Omaishoidon lakisääteisten vapaiden kehittäminen	64
Omaishoitajaliiton kannanotot.....	64
Hallinto-oikeuden päätöksiä ja ennakkotapauksia	65
Onko omaishoitajaksi ryhtyminen pätevä syy irtisanoutumiseen työstä ilman karensia työttömyysetuuteen?	65
Katsotaanko omaishoitajan työllistyvän omassa työssään omaishoitajana?.....	65
Voiko hyvinvointialue evätä omaishoidon tuen sillä perusteella, että olen osan aikaa päivästä työssä?.....	66
Lyhytaikaishoidon vaikutus palkkioon.....	66
Voiko omaishoidon tukea ja henkilökohtaista apua saada yhtä aikaa?.....	67
Voiko kunta evätä omaishoidon tuen alle kolmevuotiaalta?	68
Työvälineitä.....	69
Tarkistuslistoja ja vinkkejä.....	69
Oppaita ja linkkejä	70
Oikeudellista neuvontaa.....	71
Tutkimuksia ja linkkejä	71
Omaishoitajaliiton kannanottoja työelämäkysymyksiin	72
Faktapaperit ja infograafit.....	73
Videot ja podcastit.....	73
Keskustelusarja etäomaishoidosta.....	75

Työssäkäynti

Suuri osa tavallisista työssä käyvistä suomalaisista huolehtii päivätyönsä ohella iäkkästä, sairaasta tai vammautuneesta läheisestään.

Omaishoidon voi lähes aina yhdistää ansiotyöhön. Työssä käyvän omaishoitajan arjen toimivuuteen vaikuttavat monet tekijät, kuten

- apua tarvitsevan läheisen tilanne ja tuen tarve
- tarjolla olevat palvelut ja tuki
- työelämän joustot
- omaishoitoperheen omat toiveet
- lähipiirin mahdollisuus osallistua läheisen huolenpitoon

Palvelut tulisi järjestää niin, että omaishoitaja voi käydä työssä niin halutessaan. Hyvinvointialueen tulisi tarkastella omaishoitotilannetta kokonaisuutena: yhtäältä hoivan järjestämisenä ja toisaalta omaishoitajan näkökulmasta esimerkiksi ansiotyössä käynnin mahdollistumisena omaishoidon ohella.

Omaishoitajan selviteltäväksi jää, onko hänellä työssään mahdollisuus joustoihin (toimenkuva, työajan joustot ym.). Työn joustot edistävät mahdollisuutta sovittaa yhteen ansiotyö ja läheisen hoito.

Mitkä palvelut mahdollistavat työn ja hoidon yhteensovittamisen?

Omaishoitajien ja hoidettavien läheisten tilanteet sekä tuen tarpeet vaihtelevat suuresti. Usein omaishoitotilanteissa tarvitaan monenlaista tietoa, tukea ja palveluita. Vaativassakin tilanteessa omaishoidon ja ansiotyön yhdistäminen voi onnistua kotiin vietävien palveluiden, erilaisten tukien ja sijaishoidon palveluiden avulla.

Palveluita tarvitaan usein nimenomaan omaishoitajan työssäolon aikana. Myös kevyemmässä omaishoitotilanteessa voi olla tarvetta esimerkiksi kotihoidon palveluille. Tuen ja palveluiden tarpeet on tärkeää ottaa esille, kun tarkennetaan esimerkiksi:

- asiakassuunnitelma
- palvelusuunnitelma
- vammaispalvelujen palvelusuunnitelma
- erityishuolto-ohjelma (erityisesti kehitysvammaisten kohdalla)
- kuntoutussuunnitelma

- asumisen suunnitelma
- koulunkäynnin suunnitelmat HOJKS
- omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelma

Ole tietoinen vaihtoehdoista [Työpäivän aikaisen tilapaishoidon järjestäminen.pdf](#)

Tutustu ja lue lisää [omaishoidon tuesta](#). (Omaishoitajaliitto)

Kuinka ottaa omaishoitotilanne puheeksi työpaikalla?

Läheisen hoivaaminen koskee joka kolmatta työssäkäyvää henkilöä jollain tavalla. Tietoisuus asiasta lisääntyy koko ajan.

Omaishoitajien kokemusten mukaan avoin puhuminen omasta omaishoitotilanteesta antaa myös työnantajalle mahdollisuuksia tukea ja auttaa. Lisäksi avoimuus ennaltaehkäisee mahdollisia väärinkäsityksiä työyhteisössä.

Työntekijän, työnantajan ja työyhteisön keskinäinen arvostus ja luottamus edesauttavat toimivaan lopputulokseen pääsemistä. Voit käyttää puheeksi ottamisen apuna seuraavia:

- Punnitse, mitä tapahtuu, jos et ota asiaasi puheeksi?
- Kuinka tarpeellista sinun on saada apua tilanteeseesi?
- Missä asioissa tarvitset työnantajasi/työyhteisösi apua tai tukea?
- Mitä voitte tehdä yhdessä tilanteesi parantamiseksi?
- Mieti, miten ja millä tavoin otat tarpeesi esille.
- Kerro rehellisesti voimavaroistasi ja ehdota ratkaisua, jos sinulla on valmis ehdotus.
- Mieti, millainen tila ja aika olisi paras keskustella rauhassa työntajasi/työyhteisösi kanssa.

Kuunteleminen, joustaminen ja toisen asemaan asettuminen ovat avuksi etenkin ongelmatilanteissa.

Varmistakaa ja suunnitelkaa yhdessä työnantajan kanssa/työyhteisönä, miten tästä eteenpäin.

- Miten toimimme omaishoitotilanteissa tulevaisuudessa?
- Saammeko uusia toimintatapoja omaan työyhteisöömme omaishoitomyönteisyyden edistämiseksi?
- Miten toimimme, jos kiireet työpaikalla lisääntyvät?

- Miten levitämme oikeaa tietoa omaishoitotilanteista epämääräisten huhujen poistamiseksi?
- Miten estämme väärinkäsitykset työyhteisössä?

Vaikuttaako työssäkäynti omaishoitopalkkioon?

Hyvinvointialueilla on erilaisia käytäntöjä ottaa huomioon työssäkäynnin vaikutus omaishoitopalkkion määrään.

Hoitopalkkiota ei saisi alentaa tai hakemusta hylätä yksinomaan siksi, että omaishoito ei ole kokoaikaista. Tilanteen arvioinnissa selvitetään syyt, jotka mahdollistavat esimerkiksi omaishoitajan ansiotyössäkäynnin, ja se, miten omaishoitajan poissaolo vaikuttaa hoitoon.

Osa hyvinvointialueista saattaa maksaa korotettua omaishoitopalkkiota, jos omaishoitaja joutuu luopumaan ansiotyöstä osittain tai kokonaan hoitaakseen läheistään.

Mitä taloudellista tukea on mahdollista saada, jos jää töistä pois?

Ennen työstä poisjääntiä kannattaa miettiä, löytyisikö muita ratkaisuja esimerkiksi [työelämän joustoista \(pdf\)](#) ja toisaalta hyvällä palveluiden suunnittelulla. Katso myös [Talous ja toimeentulo, tarkistuslista.pdf](#)

Alla on lueteltu muutamia ratkaisuvaihtoehtoja talouskysymyksiin.

- Kannattaa tarkistaa myös hoidettavan mahdollisuudet Kelan maksamiin tukiin kuten [eläkettä saavan hoitotuki](#) ja [vammaistuet](#).
- Sopimusomaishoitajan verovähennysoikeudesta saat lisätietoja [Verohallinnon sivuilta](#).
- Jos tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin ja jokapäiväisiin menoihin, voi Kelasta hakea [toimeentulotukea](#).

Omaishoidon tuki

Omaishoitopalkkion määrään vaikuttaa oleellisesti se millainen on läheisen tarvitseman hoidon ja huolenpidon sitovuus ja vaativuus. Yhtä lailla asiaan vaikuttaa se minkä roolin omaishoitaja ottaa läheisen hoidosta ja huolenpidosta.

Ansiotyöstä poisjääminen läheisen hoidon vuoksi pelkästään omaishoidon tuen varaan on taloudellisesti haastava ratkaisu, joka vaikuttaa merkittävästi tuloihin.

Omaishoitopalkkio on keskimäärin 450 euroa kuukaudessa. Palkkio on tuloveron alaista tuloa.

Ansiotyötulojen pienentyminen vähentää eläkkeen määrää. Jos joutuu jäämään pois ansiotyöstä omaishoidon vuoksi, kannattaa yrittää neuvotella korkeampaa hoitopalkkiota, minkä perusteena on luopuminen ansiotyöstä ja joskus myös se, ettei hyvinvointialue tarjoa sopivia palveluita läheisen hoitoon.

Vuorotteluvapaa

Vuorotteluvapaa voi joskus mahdollistaa omaishoidon. Työnantaja ja työntekijä sopivat yhteisesti työntekijän vuorotteluvapaasta.

Vapaalle jäävän työntekijän tilalle täytyy palkata työtön työnhakija, mutta työtehtävien ei tarvitse olla samoja kuin vapaalle jäävällä työntekijällä.

Vuorottelukorvauksen suuruus on 70 prosenttia työttömyyspäivärahasta, jota henkilö saisi työttömänä. Lapsikorotuksia ei oteta huomioon vuorottelukorvauksessa. [Lisätietoa vuorotteluvapaasta](#). (Sosiaali- ja terveysministeriö)

Voit kysyä hyvinvointialueelta, voiko vuorotteluvapaalla saada omaishoidon tukea. Jos saa raskaan siirtymävaiheen korkeampaa hoitopalkkiota, vuorotteluvapaakorvausta ei voi saada. Muutoin ei ole estettä yhdistämiseen ([Vuorotteluvapaalaki 1305/2002 Finlex](#)).

Erytishoitoraha

Erytishoitoraha korvaa ansionmenetystä tilanteessa, jossa alle 16-vuotiaan sairaan tai vammaisen lapsen huoltaja ei voi tehdä työtään, koska hänen on osallistuttava lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen. [Lisätietoa erytishoitorahasta Kelan sivuilta](#).

Osittainen hoitovapaa, joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha

Työsopimuslain mukaan vanhempi voi olla osittaisella hoitovapaalla koululaisen 2. lukuvuoden loppuun saakka.

Mikäli lapsi on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä eli käy koulua normaalia pidempään, osittaista hoitovapaata voi pitää 3. lukuvuoden loppuun saakka.

Alle 3-vuotiaan lapsen hoitoon osallistuvalla ja lyhyempää työaika tekeväälle vanhemmalle maksetaan joustavaa hoitorahaa.

Kumpikin vanhempi voi saada joustavaa hoitorahaa yhtä aikaa, jos he ovat järjestäneet työnsä niin, että hoitavat lasta eri aikoina (esim. toinen maanantaisin ja toinen perjantaisin tai toinen aamupäivisin ja toinen iltpäivisin).

Ykkös- ja kakkosluokkalaisen vanhemmat voivat saada osittaista hoitorahaa. Jos lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitorahaa maksetaan, kunnes lapsen 3. lukuvuosi perusopetuksessa päättyy.

Oikeus hoitovapaaseen on pidempi kuin aika, jolta joustavaa tai osittaista hoitorahaa maksetaan. Työnantaja ja työntekijä sopivat osittaisesta hoitovapaasta ja sen yksityiskohtaisista järjestelyistä haluamallaan tavalla. [Lisätietoa Kelalta](#).

Henkilökohtaiseksi avustajaksi

Olisiko mahdollista ryhtyä henkilökohtaiseksi avustajaksi läheiselleen? Tähän vaikuttaa muun muassa apua tarvitsevan henkilön toimintakyky ja oikeus henkilökohtaiseen avustajaan sekä hyväksytäänkö omainen avustajaksi.

Henkilökohtaisena avustajana ei voi toimia vaikeavammaisen henkilön omainen tai muu läheinen henkilö, ellei sitä erityisen painavasta syystä ole pidettävä vaikeavammaisen henkilön edun mukaisena.

Henkilökohtaisen avustajan tulee olla pääsääntöisesti perheen ulkopuolinen henkilö. Rajaus ei ole ehdoton. Joskus esimerkiksi sopivaa avustajaa ei löydy perheen ulkopuolelta.

[Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä tukitoimista 380/1987 Finlex](#)

[Lisätietoa: omainen avustajana \(THL\)](#).

[Katso tästä työelämän joustoja \(pdf\)](#).

Työttömyys

Omaishoitajan työttömyysturvan perusteet

Oikeus työttömyysturvaan ja työttömyysetuuksiin määräytyy työttömyysturvalain mukaisesti.

Työttömyysturvaan on oikeutettu työkäinen henkilö, joka on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi Työ- ja elinkeinotoimistoon (TE-toimisto).

Työttömyysturvan saanti edellyttää, että

- hakija on työkykyinen ja
- työmarkkinoiden käytettävissä.

Omaishoitajan on selvitettävä käytettävissä oloaan TE-toimistolle. Kokoaikatyön hakeminen on ehdoton edellytys työttömyysetuuden saamiselle myös omaishoitajien kohdalla.

Omaishoito ei automaattisesti estä työttömyyskorvauksen myöntämistä, mutta omaishoitajan täytyy osoittaa olevansa työmarkkinoiden käytettävissä.

Jos kyse on ympärivuorokautisesta tai kokopäiväisestä läheisen hoidosta, ei kokoaikatyön vastaanottamisen ole yleensä katsottu olevan mahdollista.

Omaishoitajan on selvitettävä TE-toimistolle, miten läheisen hoito järjestetään hänen mahdollisen työssäkäyntinsä aikana.

Sijaishoitajärjestelyt ja omaishoitajan antaman hoidon määrä on syytä kirjata selvästi omaishoidon tukisopimukseen kuuluvaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

Mikäli työttömyysetuuden myöntämisen perusteet täyttyvät,

- omaishoidon tuki ei vaikuta peruspäivärahan tai ansiosidonnaisen päivärahan määrään.
- työttömyysetuus ei estä omaishoitopalkkion maksamista täysimääräisenä.

Lisätietoja työttömyysturvaan liittyvistä kysymyksistä saa TE-toimistoista, ammattiliitoista, työttömyyskassoista ja Kelasta. [Työttömyysturvalaki 1290/2002](#) (Finlex)

Kuinka pääsisin työttömänä omaishoitajana ansiotyöhön?

Oma aktiivisuus on keskeinen työn saamisen edellytys. Työllistymisen edistämiseksi kannattaa esimerkiksi

- ylläpitää työmarkkina-avalmiuksia
- kysyä, voiko lähipiiri tukea työllistymistavoitteessa
- selvittää, miten omaishoidon palvelujärjestelmä voi tukea
- hyödyntää työelämän joustomahdollisuuksia
- käyttää TE- toimiston työllistymispalveluita

Työmarkkina-avalmiudet tarkoittavat esimerkiksi opiskelua sekä ammatillisen osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä, osaamisen markkinointitaitoja sekä hyvinvoinnista ja kunnosta huolehtimista.

Omaishoitokokemus lisää osaamista, mitä voi hyödyntää työnhaussa.

Sinulle on voinut kertyä monenlaisia taitoja, kun olet hoitanut läheistäsi, huolehtinut hänen asioistaan, koordinoinut eri palveluita ja eri tahojen kanssa sekä saanut monenlaista kokemusta palvelujärjestelmästä.

Lähipiirisi voi auttaa, kun mietit työllistymistäsi. Heiltä voi saada hyviä vinkkejä ja ehkä he myös voisivat toimia läheisesi hoidon tilapäisjärjestelyissä.

Asioidessasi viranomaisten kanssa kannattaa ottaa työssäkäynnin mahdollisuus esille aina, kun käsittelet läheisesi hoitoa. Voit myös itse pyytää tilanteen päivitystä, jotta sinulla olisi paremmat mahdollisuudet työllistyä.

Ehkä joku tai jotkut seuraavista suunnitelmista koskevat tilannettasi:

- omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelma
- asiakassuunnitelma tai palvelusuunnitelma
- vammaispalvelujen palvelusuunnitelma
- erityishuolto-ohjelma (erityisesti kehitysvammaiset)
- kuntoutussuunnitelma
- asumisen suunnitelma
- koulunkäynnin suunnitelmat HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.)

Työttömänä omaishoitajana sinun kannattaa hoitaa asiointisi TE-toimistoon huolella ja tehdä yhdessä työvoimaviranomaisen kanssa työllistymissuunnitelma, jonka sisältö pitää räätälöidä sinun tilanteeseesi sopivaksi.

Kerro rohkeasti toiveesi ja pyydä selvitys kaikista työllistymisen vaihtoehtoista mukaan lukien työvoimapolitiittiset toimenpiteet, kuten harjoittelu, koulutukset, tukityöt jne.

Huomio myös, että työvoimapolitiittisen toimenpiteen voi lopettaa, jos saa palkkatöitä, siirtyy ammatilliseen koulutukseen tai sopii muutoin asiasta työvoimaviranomaisen kanssa.

Menetätkö omaishoidon tuen, jos menen töihin?

Lähtökohtaisesti omaishoidon tukeen kuuluu hoitopalkkio ja tarvittavat palvelut hoidettavalle läheiselle ja omaishoitajalle.

Hoitopalkkiota ei voida automaattisesti alentaa tai omaishoidon tuen hakemusta hylätä yksinomaan sen vuoksi, että hoitaja ei osallistu kokoaikaisesti hoidettavan hoitoon. Tällöin tulee selvittää ne syyt, jotka mahdollistavat esimerkiksi hoitajan ansiotyön tai miten se vaikuttaa annettavaan hoitoon.

Omaishoito syynä työttömyyteen, menetätkö työttömyysturvani?

Työvoimaviranomainen pyytää työttömäksi ilmoittautuneelta aina selvityksen, jos työn päättyminen on johtunut omasta pyynnöstä tai omasta syystä.

Jos omaishoito aiheuttaa työttömyytesi, sinun tulee kertoa tilanteestasi avoimesti työvoimaviranomaiselle, joka pyytää sinulta asiasta kirjallisen selvityksen.

Jos työttömällä ei ole ollut pätevää syytä irtisanoutumiseen työstä, hänelle tulee työn päättymisestä alkaen 45 päivän karenssi, jona aikana hänellä ei ole oikeutta työttömyysturvaan.

Pätevä syy irtisanoutumiseen voi olla esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisen toteama terveydellinen syy.

Omaishoito ei ole työttömyysturvan tarkastelussa yleensä ollut pätevä syy irtisanoutumiseen. Jos se olisi, niin silloin selvitetäisiin, onko omaishoitajuus esteenä kokoaikatyön hakemiselle tai vastaanottamiselle. Jos omaishoito on näihin esteenä, ei voi saada työttömyysturvaa.

Jos omaishoito aiheuttaa työttömyytesi ja menetät työttömyysturvan määräajaksi tai kokonaan, ja jos koet, että irtisanoutumisesi johtui puuttuvista tai huonosti toimivista palveluista läheisesi:

- A. keskustele hyvinvointialueen viranomaisten kanssa läheisesi hoitoon tarvittavista palveluista, jolloin sinulla olisi mahdollisuus tarkistuttaa uudelleen oikeutesi työttömyysturvaan tai paremmat mahdollisuudet työllistyä.

tai

- B. jos sinulla on omaishoitosopimus tai haet sopimusta, voit hakea hoidon sitovuutta ja vaativuutta vastaavaa ylemmän hoitopalkkioluokan hoitopalkkiota, koska olet joutunut luopumaan ansiotyöstä ja myös työttömyysturvasta. Sinulla ei ole suoraan oikeutta kompensatioon menetetyistä ansiotuloista korkeampana omaishoitopalkkiona, mutta osa hyvinvointialueista saattaa tätä myöntää.

Sopimusomaishoitajaksi työttömänä, miten käy työttömyysturvani?

Työttömän tulee ilmoittaa sopimusomaishoidosta TE-keskukselle.

Jos työtön työnhakija aloittaa sopimusomaishoitajuuden työttömyysaikana, ei neljän ensimmäisen kuukauden aikana ko. toiminnan aloittamisesta arvioida sitä työllistyykö hän pää- tai sivutoimisesti omassa työssä.

Työtön työnhakija saa mainitulta ajalta työttömyysetuutta. Omaishoidon hoitopalkkio ei vähennä työttömyysturvaa (päivärahaa tai ansiosidonnaista päivärahaa), mutta vähentää työmarkkinatukea.

Neljän kuukauden kuluttua sopimusomaishoidon aloittamisesta arvioidaan ko. toiminnan pää- ja sivutoimisuus. Työvoimaviranomainen pyytää yleensä selvitystä tästä.

Jos ko. toiminnan arvioidaan olevan päätoimista, oikeus työttömyysetuuteen päättyy. Jos ko. toiminta on sivutoimista, voi edelleen saada työttömyysetuutta. Ratkaisu koskee vain neljän kuukauden jälkeistä aikaa, eikä se vaikuta työttömyysetuuteen takautuvasti.

Lisätietoa saa Työmarkkinatorilta [yrittäjän ja itsensä työllistävän työttömyysturva](#)

Vaikuttaako omaishoidon hoitopalkkio työttömyyskorvaukseeni?

Työttömyyskorvausta voi saada joko Kelan peruspäivärahana, työttömyyskassojen ansiosidonnaisena työttömyyspäivärahana tai Kelan työmarkkinatukena.

Omaishoitopalkkio ei vähennä Kelan peruspäivärahaa ja työttömyyskassojen ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa, mutta vähentää työmarkkinatukea, koska siinä on tarveharkinta.

Muut tulot ja sosiaalietuudet vaikuttavat työmarkkinatuen määrään, kuten myös muiden kanssasi samassa taloudessa asuvien tulot.

Työmarkkinatuen laskennassa työtuloissa on suojaosuus. Vain suojaosuuden ylittävät työtulot vähentävät työmarkkinatukea.

Omaishoitopalkkiota ei kuitenkaan lasketa työtuloksi, vaan sosiaalietuudeksi, joka vähentää työmarkkinatukea suoraan ilman suojaosaa.

Jos teet työtä omaishoitajan sijaisena työsuhteessa, huomioidaan saatu työtulo työttömyysturvaa vähentävästi kuten muukin työtulo.

Saan ylintä hoitopalkkiota. Voinko saada myös työttömyyskorvausta?

Omaishoitolain mukainen ylempi omaishoidon tuen palkkioluokka määrittelee hoitotehtävän niin sitovaksi, että silloin ei ole mahdollista kokopäiväiseen ansiotyöhön.

Hyvinvointialueilla voi olla myös useampi kuin kaksiluokkainen palkkiojärjestelmä, ja useammissa luokissa voi olla tiukkoja sitovuusmääritelmiä tuen saamisen ehtona. Tämä voi estää työttömyysturvaa puoltavan ratkaisun, vaikka itse pyrkisit työllistymään sopimusomaishoidon ohella.

Joissakin tilanteissa korkeimmassakin palkkioluokassa voi olla mahdollista saada työttömyyskorvausta. Tämä edellyttää yleensä sen todentamista, että omaishoitaja on kokoaikaisesti työmarkkinoiden käytettävissä, esimerkiksi osoittamalla omaishoitotyön jakautuvan useammalle henkilölle

[Laki omaishoidon tuesta 937/2005](#). (Finlex)

Voiko omaishoitosopimusta päivittää, jotta saisin työttömyyskorvausta?

Sopimusomaishoitajan mahdollisuus saada työttömyyskorvausta voi edellyttää sitä, että omaishoitajan roolia läheisensä hoidosta kevennetään. Tällöin omaishoidon sopimus ja sen liitteenä oleva hoito- ja palvelusuunnitelma päivitetään vastaamaan uutta tilannetta. Mahdollisesti myös hoitopalkkion tasoa arvioidaan uudelleen.

Sinulla on aina oikeus pyytää sopimuksen tarkistamista. Asiasta on keskusteltava hoidettavan läheisesi hyvinvointialueen kanssa.

Joissakin tapauksissa kannattaa pohtia omaishoitosopimuksen irtisanomista. Näissä tilanteissa hyvinvointialueella on velvoite järjestää läheisellesi omaishoitoa korvaava hoito, vaikka käytännössä hoidon järjestäminen voi olla haasteellista.

Voinko olla työtön työnhakija, jos en voi ottaa vastaan kokopäivätyötä?

Jos et voi ottaa vastaan kokopäivätyötä, ei ole oikeutta työttömyysturvaan. Työnhakijaksi voi ilmoittautua, vaikka hakisi vain osa-aikatyötä.

Kartuttaako sopimusomaishoito työssäoloehdot?

Sopimusomaishoito ei kartuta työssäoloehdot, sillä sopimusomaishoito on toimeksiantosuhde eikä työsuhde.

Jos täytät työssäoloehdon, voit saada peruspäivärahaa tai ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. Jos työssäoloehdot ei täyty, saatat saada työmarkkinatukea.

Työssäoloehdon täyttyminen tarkistetaan, kun haet työttömyysetuutta. Työssäoloehdon täyttymisen tarkistaa työvoimaviranomainen.

Työssäoloehdot täyttyy, jos olet ollut työssä

- vähintään 26 viikkoa edeltäneen 28 kuukauden aikana ja
- työaikasi on ollut vähintään 18 tuntia viikossa ja
- palkkasi on ollut alan työehtosopimuksen mukainen tai vähintään 1 331 euroa kuukaudessa (2023) tai 1 283 euroa kuukaudessa (vuonna 2022).

Voiko omaishoito pidentää työssäoloehdon tarkastelujaksoa?

Työssäoloehdon tarkastelujaksoa (28kk, yrittäjillä 48kk) voidaan pidentää enintään 7 vuotta hyväksyttävästä syystä.

Omaishoito tai perhehoito käy hyväksyttäväksi syyksi, jos hoitotyön ei katsota olleen vähäistä.

Tämä koskettaa lähinnä tilannetta, jossa sinun ei ole katsottu olevan työmarkkinoiden käytettävissä oman omaishoitotilanteesi takia.

Esimerkiksi jos olet jäänyt omaishoitotehtäväsi takia pois ansiotyöstä, voidaan tällöin tarkastella tätä edeltänyttä 28 kuukautta, jos etuutta haetaan 7 vuoden määräajan sisällä ja omaishoitotilanne on ollut etuuden hakemiseen saakka jatkuva.

Voiko sopimusomaishoitaja saada starttirahaa yrityksen perustamiseen?

Lain mukaan ”Starttirahaa ei makseta, jos henkilöasiakas saa samalta ajalta palkkaa tai korvausta tekemästään yritystoimintaansa liittymättömästä työstä, jolloin palkkana pidetään myös vuosiloma-ajan palkkaa ja irtisanomisajan palkkaa sekä sellaista työttömyysturvalain 3 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua taloudellista etuutta, jonka on katsottava turvaavan kohtuullisen toimeentulon”.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012

Työstä saatavan palkan tai korvauksen suuruudella ei ole vaikutusta. Tämä koskee sopimusomaishoitajien lisäksi myös sijaisomaishoitajia ja perhehoitajia.

Vinkkejä asiointiin TE- toimistossa ja hyvinvointialueella

Jos joudut työttömäksi tai sinut lomautetaan, ilmoittaudu heti työnhakijaksi TE-toimistoon (Työ- ja elinkeinotoimisto).

Jos kotikuntasi on mukana työllisyyden kuntakokeilussa, ilmoittaudu sinne.

Jos toimit sopimusomaishoitajana ja jäät työttömäksi, tulee sinun ilmoittaa omaishoitoasia omalle viranhaltijalle ja pyytää selvittämään omaishoidon yhteensopivuus työttömyysturvasi kanssa.

Omaishoitotilanteen esille tuominen on tärkeää oman oikeusturvasi toteutumisen kannalta, jolloin vältetään mahdolliset takaisinperinnät ym.

Työtön omaishoitaja voi saada työttömyysetuutta, jos hän pystyy olemaan samanaikaisesti työmarkkinoiden käytettävissä. Ratkaisussa arvioidaan hoidon sitovuutta ja vaativuutta.

Työttömän omaishoitajan kannalta puoltavia asioita hänen oikeudestaan työttömyysturvaan ovat esimerkiksi:

- aktiivisen työnhaun osoittaminen (työhakemukset, työhaastattelut jne.)
- työllistymissuunnitelman noudattaminen
- avoin keskustelu asiasta oman työvoimaviranhaltijan kanssa
- ansiotyön ja omaishoidon aiemman yhdistämisen osoittaminen
- hyvinvointialueen lausunto hoidon järjestämisestä tilanteeseen, jossa työtön saa/tai hänelle tarjotaan työtä, koulutusta tai työvoimapolitiittista toimenpidettä.

Keskeinen dokumentti asioinnissa TE- toimiston kanssa on omaishoidon sopimukseen liittyvä hoito- ja palvelusuunnitelma.

Keskustele ratkaisun tekemisen kannalta riittäväksi katsottavista tiedoista oman virkailijasi kanssa. Jos hoito- ja palvelusuunnitelmaa pyydetään, toimita se sovitusti TE-toimistoon.

Suunnitelmat sisältävät luottamuksellisia tietoja hoidettavan henkilön osalta, joten sovi virkailijasi kanssa, mitä asian ratkaisemisen kannalta tarpeettomia osia suunnitelmasta voi peittää.

Hoito- ja palvelusuunnitelmasta, tai muusta annetusta selvityksestä, tulee selvitä hoidon sitovuus ja vaativuus. Lisäksi jo mainitut hoidettavan hoidon järjestelyt, jos saat työtä, tai osallistut työllistymistä edistävään koulutukseen tai muuhun työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen.

Oikeuskäytäntöjä omaishoitajan oikeudesta työttömyysturvaan

Onko omaishoitajaksi ryhtyminen pätevä syy irtisanoutumiseen työstä ilman karenssia työttömyysetuuteen?

Yleensä omaishoitajuus ei ole pätevä irtisanoutumisen syy työttömyysetuuden saamiseksi, mutta poikkeuksiakin esiintyy.

Vakuutusoiikeus 4415:99. X oli eronnut omasta pyynnöstään vakinaisesta työsuhteesta toiselle paikkakunnalle muuttamisen takia, koska hän katsoi näin voitavansa paremmin hoitaa sairasta 70-vuotiasta isäänsä.

Isän kotipaikkakunnalla X:lle myönnettiin omaishoidon tuki isänsä hoitamisesta. Hän ilmoittautui myös työttömäksi työnhakijaksi ja haki työttömyyspäivärahaa.

Työvoimatoimikunta määräsi X:n karenssiin, koska hän oli eronnut työstään ilman pätevää syytä. X valitti työvoimatoimikunnan päätöksestä.

Vakuutusoiikeus määräsi työttömyyskassan maksamaan X:lle työttömyyspäivärahaa karenssin ajalta.

X:n muutto toiselle paikkakunnalle vakavasti sairastuneen isän hoitamiseksi pidettiin pätevänä syynä työstä eroamiselle.

Omaishoidon tuen saaminen ei siis sinänsä ole esteenä työttömyysturvan maksamiselle, ellei hoitotyön sitovuus ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle.

X:llä katsottiin olevan oikeus työttömyysetuuteen. Hänen katsottiin olevan työmarkkinoiden käytettävissä, koska isän hoito oli järjestettävissä muulla tavoin, jos X:lle tarjottaisiin kokoaikatyötä.

Katsotaanko omaishoitajan työllistyvän omassa työssään omaishoitajana?

Mitä sitovampi omaishoitotilanne on, sitä todennäköisempää on, että omaishoitajaa ei hyväksytä työttömänä työnhakijana työttömyysetuuden saajaksi. Asiaan voivat vaikuttaa monet seikat kuten aiempi ansiotyöhistoria omaishoidon aikana tai kunnan antama todistus hoidon järjestymisestä, jos omaishoitajalle tarjotaan kokoaikatyötä.

Vakuutusoikeus 21.10.2020. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta oli katsonut puolisoaan hoitaneen omaishoitajan työllistyneen päätoimisesti omassa työssään.

Valitus hylätystä työttömyysetuuspäätöksestä ei muuttunut.

Vakuutusoikeus kumosi muutoksenhakulautakunnan päätöksen ja myönsi työttömyysetuuden. Omaishoitaja katsottiin oikeutetuksi ansiosidonnaiseen päivärahaan, vaikka hoito- ja palvelusuunnitelman mukaan hoidettava tarvitsi hoitoa ympärivuorokautisesti.

Peruste: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus antoi todistuksen, jonka mukaan puolison hoito järjestyisi, jos omaishoitajalle tarjotaan kokoaikatyötä.

Omaishoito ei estänyt kokoaikatyön hakemista ja työttömyyskorvausta.

Omaishoitajien työttömyysturvan muutostarpeet

Omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittaminen on useimmissa tilanteissa mahdollista. Sen sijaan omaishoitajuus työttömyyden aikana voi aiheuttaa vakavia toimeentulo-ongelmia.

Omaishoitajaliitto on esittänyt, että lainsäädännöllä ja ohjeistuksilla olisi luotava edellytykset työttömyysturvan, omaishoidon tuen palkkion, sosiaaliturvan ja osa-aikatyön yhdistelyyn.

Lisätietoja [Omaishoitajien työttömyysturvasta, muutostarpeet, 5.2023.pdf](#)

Etäomaishoito

Etäomaishoivasta puhutaan, kun omainen huolehtii läheisestään, joka ei asu samassa taloudessa, vaan pidemmän välimatkan päässä. Välimatkaa voi olla jopa satoja kilometrejä.

Läheisen kotona asuminen ei välttämättä onnistuisi ilman etäomaishoitajan antamaa hoivaa ja huolenpitoa. Etäomaishoitajalla voi olla useampikin läheinen, josta hän huolehtii.

Millainen on etäomaishoitajan rooli?

Hoidettavan läheisen arjen sujuminen on yleensä usean toimijatahon varassa, koska etäomaishoitaja ei pysty olemaan läsnä päivittäin.

Päivittäinen hoivan kokonaisuus voi rakentua julkisen-, kolmannen- ja yksityisen sektorin tuottamista palveluista.

Etäomaishoitaja joutuu auttamaan läheistään palveluihin hakeutumisessa ja niiden koordinoinnissa.

Etäomaishoitajat, kuten muutkin omaishoitajat, toimivat avun tarvitsijan puolestapuhujana ja palvelujen toimivuuden varmistajana.

Konkreettiset hoivatehtävät ajoittuvat usein heidän oman työaikansa ulkopuolisiin viikonloppuihin ja lomiin.

Etäomaishoitajan vastuulla voi olla mm.

- kodinhoidon tehtäviä kuten siivousta, pyykinpesua, kaupassakäyntiä ja ruoanvalmistusta.
- reseptien uusimisia, lääkannostelua, lääkärissäkäyntejä ja viranhaltijoiden tapaamisia.
- erilaisten virallisten tahojen kanssa asioimista, joka tapahtuu pääasiassa virka-aikaan. Se tarkoittaa usein sitä, että etäomaishoitajan on otettava työstään vapaata hoidettavan läheisen asioiden hoitamiseen.
- erityisen tärkeää hoidettavan läheisen hyvinvoinnin kannalta on etäomaishoitajan antama henkinen tuki, seuranpito ja keskustelut hoidettavan läheisen kanssa. Yhteistä elämänhistoriaa ja -kokemuksia ei voi mikään viranomainen tai palvelu korvata.

Etäomaishoiva ei liity pelkästään hoidettavan läheisen kotona tapahtuvaan hoivaan, vaan se voi kohdentua myös palveluasumisessa ja laitoshoidossa oleville läheisille.

Ihmissuhde ja siihen liittyvä huoli läheisen hyvinvoinnista ei katkea läheisen siirryttyä palveluasumiseen tai laitokseen.

Etäomaishoitajan on pidettävä huoli myös omasta jaksamisestaan. Avun pyytäminen ja vastaanottaminen kuuluvat myös etäomaishoitoon.

Kannattaa tutustua [Mielen hyvinvoinnin tietopankkiin](#) ja järjestöjen vertaistukitoimintoihin.

Minkälaista apua ja tukea minun olisi mahdollista saada?

Keskustele työnantajasi kanssa tilanteestasi.

Työelämässä on tarjolla monenlaisia joustoja, joista voitte neuvotella sinun tilanteeseesi sopivan vaihtoehdon. Lue lisää [työelämän joustoista. pdf.](#)

Ole yhteyksissä hoidettavan hyvinvointialueeseen. Selvitä, riittääkö hoitotilanteen sitovuus omaishoidon tukitoimien saamiseen. Päätökset ovat tapauskohtaisia, ja hyvinvointialueilla on erilaisia toimintatapoja.

Kiinnitä huomiota myös seuraaviin asioihin:

- Pyydä hoito- ja palvelusuunnitelman laatimista, vaikka omaishoidon tukea ei myönnettäisikään.
- Sovi hoitavan tahon kanssa yhteisistä palavereista ja suunnitelmien päivityksistä.
- Halutessasi liitä etäomaishoitajan avuksi laadittu tarkistuslista hoidettavan läheisen dokumenttien joukkoon. [Tarkistuslista etäomaishoitajan auttamiseen. pdf.](#)
- Jos sinulla on apua tarvitsevan läheisesi lupa, tarkista, että olet etäomaishoitajana merkitty potilastietojärjestelmissä lähiomaiseksi /asioiden hoitajaksi.
- Huomioi läheisen tahto: Hoito- ja hoivatahdolla voi antaa ennalta määräyksiä läheisen hoidon ja huolenpidon järjestämisestä. Kannattaa hyödyntää valmiita lomakepohjia esim. hoivatahto tai elämänlaatutestamentti. Lisätietoa saa esim. www.muistiasiantuntijat.fi tai www.muistiliitto.fi
- Keskustele ja jaa tarkistuskäyntien vuoroja myös tuttujen lähinaapureiden, ystävien tai sukulaisten kanssa. [Katso omaisten oikeudet.](#) (Valvira)

[Katso lisää tietoa valtuuksista/toisen henkilön puolesta asioinnista.](#) (Suomi.fi)

Voiko etäomaishoidosta aiheutuviin kuluihin saada korvausta?

Jos etäomaishoidosta aiheutuvista matkoista, puheluista ym. tulee kohtuuttomia kustannuksia, kannattaa kysyä hoidettavan hyvinvointialueelta mahdollisuutta korvauksiin, sillä joillakin hyvinvointialueilla voi olla käytössä ns. ennaltaehkäisevä tuki.

Jos olet sopimusomaishoitaja, sinulla saattaa olla oikeus tehdä kuluista verovähennyksiä. Lisätietoja saat verottajalta.

Hoivan määrää ja kertyneiden matkojen määrää kannattaa dokumentoida, koska aikanaan hoitajalla voi olla mahdollisuus saada kuolinpesän varoista ns. työhyvitystä, josta säädetään perintökaaressa (§ 5:8).

Millaisia etätyön mahdollisuuksia voisin ehdottaa työnantajalleni?

Etätyömahdollisuudet ovat osa työelämän omaishoitoystävällisyyttä. Työyhteisöissä on mahdollistettu etätyötä työntekijän läheisen hoidon sujumiseksi esimerkiksi alla olevin keinoin:

- Esihenkilö tukee etätyön tekemistä. Etätyön pelisäännöistä, tietoturvasta ja muista ehdoista sovitaan selkeästi.
- Työtehtävä ei ole sidottu paikkaan tai aikaan, työn voi tehdä missä ja milloin vain, ilman esimiehen erillistä lupaa.
- Työntekijä voi tehdä etätyötä sovitun määrän ja vaikuttaa etätyöskentelyn ajankohtiin, kuitenkin työpaikan ja työyhteisön reunaehtojen mukaisesti.
- Työntekijä voi olla joka toisen viikonlopun yhteydessä 2–4 päivää etänä, jotta voi matkustaa ikääntyneiden vanhempiansa luokse.
- Sovitaan pitkäkestoisemmasta jaksosta, jolloin työntekijä voi työskennellä toiselta paikkakunnalta voidakseen huolehtia vanhempiansa asioista, mikäli työtehtävä mahdollistaa tämän.

Voiko hoidettava muuttaa lähemmäksi?

Hoidettavan läheisen voi olla mahdollista muuttaa lähemmäksi hoitajaansa tai omaisiaan.

Lisätietoja saat omasta kotikunnasta/ hyvinvointialueelta. Katso myös Finlexistä [Kotikuntalaki](#).

Mitä kannattaa huomioida etäomaishoidon järjestelyissä?

Etäomaishoivatilanteessa tiedonkulku voi olla haasteellista. Olisikin erityisen tärkeää nimetä hyvinvointialueelta vastuuhenkilö tai -henkilöt, jotka tavoittaisi helposti ja jotka tuntisivat hoivatilanteen.

Keskustele apua tarvitsevan läheisesi kanssa erilaisista arkea tukevien teknologisten apuvälineiden käytöstä.

Läheisen hyvinvointia, arjen etenemistä ja paikannusta voi seurata etänä erilaisten sovellusten avulla.

Myös monet hoito- ja muut palaverit onnistuvat etäyhteydellä, mikä helpottaa tapaamisten järjestämistä virka-aikana.

Kysy työnantajaltasi mahdollisuutta hoitaa etäomaishoidon asiointia työaikana puhelimitse tai tietokoneella.

Voit tarkistaa etähoidettavasi kodin turvallisuutta esimerkiksi täällä olevien ohjeiden mukaan: [Suomen pelastusalan keskusjärjestön asumisturvallisuus - sivuilta](#) ja www.kotonaasumisenturvallisuus.fi.

Lapsiperheille

Sairaan tai vammautuneen lapsen hoidon ja ansiotyön yhteensovittaminen voi olla monin tavoin haastavaa. Hoito ja huolenpito jatkuu usein myös sen jälkeen, kun nuori itsenäistyy.

Omaishoito on lähes aina mahdollista yhdistää ansiotyöhön. Yleensä tämä edellyttää

- toimivia palveluita kotiin vanhemman työpäivän aikana
- ratkaisuja esimerkiksi lapsen koulukuljetuksissa ja iltapäivähoidossa
- mahdollisuuksia käyttää työn joustoja

Työnantajan ja työyhteisön myönteinen suhtautuminen tukevat myös ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamista.

Pidä kiinni mahdollisuudesta käydä töissä

Tutkimusten mukaan jo pienikin määrä ansiotyötä omaishoitotehtävän ohella edistää omaishoitajan hyvinvointia ja taloudellista tilannetta.

Omaishoidon ja ansiotyön toimiva yhdistäminen edistää omaishoitajan suoriutumista molemmissa tehtävissä.

Ansiotyön osa-aikaisuudella tai palkattomilla poissaoloilla on suuria kerrannaisvaikutuksia omaishoitajan talouteen. Monet erityislasten omaishoitajat ovat myös yksinhuoltajia.

Toimivat ratkaisut edesauttavat työhön sitoutumista.

Työtilanteiden ennakointi, tietoisuus mahdollisuuksista saada apua ja hyvä kokonaistilanteen suunnittelu auttaa löytämään ratkaisuja, jotka hyödyttävät niin työnantajaa kuin työntekijää.

Millaisia työelämän joustoja voin hyödyntää?

Perhevapaat ja työajan joustot ovat keskeisiä työn ja omaishoidon yhteensovittamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Lainsäädännössä on vaihtoehtoja erimittaisiin työstä poissaolon jaksoihin, joita voi soveltaa omaishoitotilanteissa.

Useista järjestelyistä on mahdollista sopia työpaikkatasolla, ja joihinkin järjestelyihin on mahdollista saada tukea ansionmenetyksen korvaamiseksi. (ks. esim. Työaikalaki 872/2019, Työsopimuslaki 55/2001 § 4:7 a ja b)

Erilaisia joustoja ja järjestelymahdollisuuksia

Kela tukee lapsiperheitä äidin raskausajasta alkaen sekä erilaisten perhevapaiden aikana.

Vanhempainpäivärahat uudistuivat syksyllä 2022. Katso lisätietoa www.kela.fi

Raskausvapaata saa 40 arkipäivää. Työntekijä voi sopia työnantajan kanssa raskausvapaalle jäämisestä. Vapaa täytyy aloittaa viimeistään 14 arkipäivää ennen laskettua aikaa. Kela maksaa raskausvapaan ajalta raskausrahaa työntekijälle tai työnantajalle.

Jos työolosuhteet ovat raskaudelle vaaralliset, työntekijä jää erityisraskausvapaalle heti raskauden alussa. Kela maksaa tältä ajalta erityisraskausrahaa.

Vanhempainvapaan voi aloittaa lapsen syntymän jälkeen. Kela maksaa vanhempainrahaa 320 arkipäivää. Jos lapsella on kaksi vanhempaa, päivät jaetaan tasan kummankin vanhemman kesken. Osan vanhempainrahapäivistä voi luovuttaa toiselle pidettäväksi. Vanhempainpäivärahoja voi saada samaan aikaan toisen lapsen hoitoon osallistuvan henkilön kanssa enintään 18 arkipäivän ajan.

Perhe voi jakaa vanhempainvapaansa halutessaan osiin. Työntekijällä on oikeus pitää vanhempainvapaata 1–4 jaksoa kalenterivuodessa. Jos työntekijä ei sovi työnantajan kanssa toisin, jaksojen täytyy olla vähintään 12 arkipäivän eli noin 2 viikon mittaisia. Työnantaja ja työntekijä voivat halutessaan sopia myös useammista jaksoista. Myös työehtosopimuksissa voi olla erillisiä ehtoja.

Työssä voi olla myös osa-aikaisesti ja hakea samalle ajalle vanhempainrahan osittaisena.

Hoitovapaa

Vanhemmilla on oikeus saada työstä palkatonta hoitovapaata, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta.

Hoitovapaan ajalta maksetaan kotihoidon tukea, jota haetaan Kelasta.

Kelan [kotihoiton tuki](#) muodostuu hoitorahasta sekä hoitolisästä, jonka saaminen riippuu perheen koosta ja tuloista. Lisäksi kunta voi maksaa kotihoidon tuen saajalle kuntalisää.

Kotihoidon tukea saava, lasta hoitava henkilö voi olla lapsen vanhempi tai muu huoltaja, tai vanhemman tai huoltajan kanssa asuva avo- tai aviopuoliso.

Kotihoidon tukea voidaan maksaa myös, jos lapsesta huolehtii muu henkilö tai palkattu hoitaja.

Työsopimuslaki 55/2001

Osittainen hoitovapaa

Pienen lapsen vanhempi voi lyhentää työaikaa ja jäädä osittaiselle hoitovapaalle hoitamaan lastaan koulun 2. lukuvuoden loppuun saakka.

Mikäli lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, voidaan osittaista hoitorahaa maksaa myös esiopetusvuodelta ja 3. lukuvuoden loppuun saakka. Lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, mikäli perusopetuksen tavoitteita ei voida vammaan tai sairauden vuoksi saavuttaa yhdeksässä vuodessa.

Eriyisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

Osittaista hoitovapaata voi käyttää työajan lyhentämiseen enintään 6 tuntia päivässä tai 30 tuntia viikossa. Työajan lyhennyksen osalta ei makseta palkkaa, mutta [Kelalta](#) voi hakea osittaista hoitorahaa.

Toimialakohtaiset työehtosopimukset voivat myös määrittää sairaan lapsen hoitamisen palkalliseksi poissaoloksi.

Työehtosopimuksissa voi olla myös mainintoja, kuinka pitkään palkallinen tai palkaton poissaolo on mahdollista ilman lääkärintodistusta. Lisätietoa voi kysyä omasta ammattiliitosta.

Osittaista hoitovapaata voi pitää useassa jaksossa.

Osittaisella hoitovapaalla lasta voi samanaikaisesti hoitaa vain toinen vanhemmista tai huoltajista. Mahdollista kuitenkin on esimerkiksi se, että toinen hoitaa lasta aamupäivisin ja toinen iltapäivisin tai että osittaisella hoitovapaalla ollaan vuoroviikoin.

Osittaista hoitorahaa saadakseen työntekijän on pitänyt olla saman työnantajan palveluksessa vähintään puoli vuotta viimeisen vuoden aikana.

Työnantaja ja työntekijä sopivat osittaisesta hoitovapaasta ja sen järjestelyistä.

Työsopimuslaki 55/2001

Tilapäinen hoitovapaa

Alle 10-vuotiasta, kunta-alalla alle 12-vuotiasta, lasta voi jäädä hoitamaan kotiin lapsen äkillisen sairastumisen vuoksi enintään neljän työpäivän ajaksi kerrallaan.

Osassa työehtosopimuksista on sovittu, että vanhemmalla on oikeus jäädä hoitamaan yli 10-vuotiasta vammaista lastaan.

Vaikka työsopimuslaki ei velvoita maksamaan näiltä päiviltä palkkaa, monissa työehtosopimuksissa pienten lasten tilapäinen hoitovapaa on palkallista.

Tilapäiselle hoitovapaalle voi jäädä kumpi tahansa vanhemmista, ei kuitenkaan samaan aikaan.

Oikeus hoitovapaaseen on myös vanhemmalla, joka ei asu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Lapselle etukäteen sovitut tarkastukset ja leikkaukset eivät oikeuta tilapäiseen hoitovapaaseen, koska kyseessä ei ole lapsen äkillinen sairastuminen. Näissä tapauksissa työstä poissaolosta sovitaan työnantajan kanssa.

Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle tilapäisestä hoitovapaasta ja sen arvioidusta kestosta niin pian kuin mahdollista.

Työnantajan pyynnöstä työntekijän on esitettävä luotettava selvitys tilapäisen hoitovapaan perusteesta.

Työsopimuslaki 55/2001

Poissaolo pakottavasta perhesyystä

Työntekijällä on oikeus tilapäiseen poissaoloon työstä, jos hänen välitön läsnäolonsa on välttämätöntä hänen perhettään kohdanneen, sairaudesta tai onnettomuudesta johtuvan, ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi.

Ennalta-arvaamattomuudella tarkoitetaan äkillistä sairautta tai onnettomuutta. Poissaolon kestolle ei ole asetettu aikarajaa, mutta se on luonteeltaan tilapäistä.

Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle poissaolostaan ja sen syystä niin pian kuin mahdollista ja esitettävä pyynnöstä luotettava selvitys poissaolonsa perusteista (esim. lääkärintodistus tai viranomaisen selvitys).

Työnantajalla ei ole työsopimuslain mukaan velvollisuutta maksaa palkkaa tällaisessa tilanteessa.

Työsopimuslaki 55/2001

Työstä poissaolo pidemmäksi ajaksi perheenjäsenen tai muun läheisen hoitamiseksi

Jos työntekijän poissaolo on tarpeen hänen perheenjäsenensä tai muun hänelle läheisen henkilön erityistä hoitoa varten, työnantajan on pyrittävä järjestämään työt niin, että työntekijä voi jäädä määräajaksi pois työstä.

Työnantaja ja työntekijä sopivat vapaan kestosta ja muista järjestelyistä.

Työnantajalla ei ole velvollisuutta maksaa palkkaa poissaolon ajalta.

Työhön paluusta kesken sovitun vapaan on sovittava työnantajan ja työntekijän kesken. Jos siitä ei voida sopia, työntekijä voi perustellusta syystä keskeyttää vapaan ilmoittamalla siitä työnantajalle viimeistään kuukautta ennen työhön paluuta.

Työnantajan pyynnöstä työntekijän on esitettävä selvitys poissaolon ja sen keskeyttämisen perusteesta.

Vapaa mahdollistaa myös muiden, kuin perheenjäsenten ja lähisukulaisten hoivaamisen, esimerkiksi avopuolison tai läheisen ystävän.

Työsopimuslain mukaista vapaa-oikeutta ei työpaikoilla tunneta riittävästi, eikä sen soveltamisesta ole syntynyt vakiintuneita käytäntöjä.

Jos voi sopia pidemmästä vapaasta työnantajan kanssa, työntekijän ei silloin tarvitse irtisanoutua työstään voidakseen toimia läheisensä hoitajana. Näin on mahdollista myös paluun työhön päätyttyä.

Työsopimuslaki 55/2001

Omaishoitovapaa

Työntekijällä on kalenterivuoden aikana oikeus saada enintään viisi työpäivää palkatonta vapaata henkilökohtaisen avun tai tuen tarjoamiseksi omaiselle tai samassa taloudessa asuvalle läheiselle, jos hän tarvitsee työntekijän välitöntä läsnäoloa edellyttävää merkittävää avustamista tai tukea toimintakykyä huomattavasti alentaneen vakavan sairauden tai vamman vuoksi.

Työntekijällä on oikeus vastaavaan vapaaseen myös saattohoitoon osallistumisen takia.

Omaisella tarkoitetaan työntekijän lasta, vanhempaa, avio- ja avopuolisoa sekä työntekijän kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa olevaa.

Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle omaishoitovapaasta ja sen arvioidusta kestosta niin pian kuin mahdollista.

Työnantajan pyynnöstä työntekijän on esitettävä luotettava selvitys poissaolon perusteesta.

Omaishoitovapaan saamista ei estä se, että omaisen auttaminen voitaisiin järjestää jollakin muulla tavalla.

Työstä poissaoloon on oikeus myös silloin, kun työajan joustot tai muiden vapaiden käyttö eivät ole mahdollisia tai riittäviä omaisesta huolehtimiseksi.

Luotettavaksi selvitykseksi poissaolon perusteesta ei tarvitse hankkia lääkärintodistusta.

Omaishoitovapaa on vuosilomalain mukaan työssäolon veroista aikaa.

Työsopimuslaki 55/2001

Lyhennetty työaika

Lyhennetystä työajasta voidaan sopia. Laissa on erikseen taattu oikeus vain pienten lasten vanhemmille (osittainen hoitoraha).

Jos työntekijä haluaa sosiaalisista tai terveydellisistä syistä siirtyä tekemään lyhyempää työaika, työnantajan on pyrittävä järjestämään niin, että työntekijä voi tehdä osa-aikatyötä.

Yhtenä perusteena lain perusteluissa mainitaan sairaan läheisen hoito.

Työaikalaki 872/2019

Liukuva työaika

Työnantaja ja työntekijä voivat sopia liukuvasta työajasta, jolloin työntekijä voi sovituissa rajoissa määrätä työnsä päivittäisen alkamis- ja päättymisajankohdan.

Säännöllistä vuorokautista työaika voi lyhentää tai pidentää liukuma-aika, joka voi olla enintään neljä tuntia.

Työaikalaki 872/2019

Työaikapankki

Työaikapankilla tarkoitetaan työ- ja vapaa-ajan yhteensovitusjärjestelyä, jolla työntekijälle järjestetään oikeus säästää ja pitää vapaata.

Työaika voidaan säästää tiettyjen sovittujen tuntirajojen sisällä ja sisään tehtyä työaika voidaan sitten käyttää esimerkiksi vapaapäivinä, lyhyempänä työaikana tai pitempänä vapaana.

Työaikapankin säännöt sovitaan yleensä työpaikkakohtaisesti työ- ja virkaehtosopimuksia soveltaen.

Ylityövapaa

Lisä- ja ylityöstä maksettava palkka voidaan sopia vaihdettavaksi vapaa-ajaksi. Korvauksena annettava vapaa-aika voidaan myös yhdistää em. säästövapaaseen, mikäli työntekijä ja työnantaja siitä sopivat. Työaikalaki 872/2019

Säästövapaa

Työnantaja ja työntekijä saavat sopia 18 päivää ylittävän osan lomasta pidettäväksi seuraavalla lomakaudella tai sen jälkeen säästövapaana.

Työntekijällä on oikeus säästää 24 päivää ylittävä osa lomastaan, jos siitä ei aiheudu työpaikan tuotanto- ja palvelutoiminnalle vakavaa haittaa.

Vuosilomalaki 162/2005

Vuorotteluvapaa

Työnantaja ja työntekijä sopivat yhteisesti työntekijän vuorotteluvapaasta.

Vapaalle jäävän työntekijän tilalle täytyy palkata työtön työnhakija, mutta työtehtävien ei välttämättä tarvitse olla samoja.

Vuorotteluvapaalle jäämisen edellytyksenä on, että henkilö on hankkinut työssäoloaikaan ennen vuorotteluvapaan alkamista vähintään 20 vuotta.

Jos henkilö on aiemmin saanut vuorottelukorvausta, työssäoloaika on oltava vähintään viisi vuotta edellisen vuorotteluvapaan päättymisestä.

Vuorotteluvapaata ei voi aloittaa sen kalenterikuukauden päättymisen jälkeen, jonka aikana vuorottelija täyttää iän, joka vastaa työntekijän eläkelain mukaista vanhuuseläkkeen alkamisen alaikärajaa vähennettynä kolmella vuodella.

Vuorotteluvapaalle jäävä voi käyttää vapaan haluamallaan tavalla. Vapaa kestää vähintään 100 ja enintään 180 kalenteripäivää.

Vuorotteluvapaan ajalta vuorottelijalla on oikeus vuorottelukorvaukseen.

Vuorottelukorvauksen täysi määrä on 70 prosenttia siitä työttömyyspäivärahasta, johon henkilöllä olisi työttömänä ollessaan oikeus työttömyysturvalain perusteella.

Vuorottelukorvausta määriteltäessä ei oteta huomioon lapsikorotusta.

Tarkista, voitko saada omaishoidon tukea samaan aikaan vuorotteluvapaakorvauksen kanssa.

Vuorotteluvapaa ei ole este omaishoidon tuen myöntämiselle kuin omaishoitolain määrittelemässä raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkioluokassa.

Työttömyysturvalaki 1290/2002, Vuorotteluvapaalaki 1305/2002

Etätyö

Etätyöllä tarkoitetaan joustavaa, vapaaehtoisuuteen perustuvaa työn organisointitapaa.

Etätyötä tehdään työpaikan ulkopuolella esimerkiksi kotona, vapaa-ajan asunnolla tai liikkuvana työnä matkoilla.

Etätyöstä voidaan sopia työnantajan ja työntekijän kesken.

Etätyö tuo joustoa työelämään ja sen avulla voidaan vastata työntekijän henkilökohtaisiin esimerkiksi perhetilanteista johtuviin tarpeisiin.

Millaisia palveluita ja tukea on lapsiperheiden omaishoitotilanteisiin?

Usein omaishoidon tuen rinnalla on perheen tarvitsemia muitakin tukitoimia, kuten vammaispalveluja, kuntoutusta, [Kelan vammaistukea](#), hoito- ja apuvälineitä ja muita räätälöityjä tukitoimia.

- Ohjausta ja neuvontaa saa [omaishoitajaliiton neuvonnasta](#).
- Lisätietoa palveluista saa myös [Järjestöjen sosiaaliturvaoppaasta](#).
- Vammaispalvelulain perusteella myönnettävistä palveluista löytyy lisätietoa THL:n [Vammaispalvelujen käsikirjasta](#).

Muutamia keskeisiä palveluita, joita lapsiperheet käyttävät

Kotiin saatavia palveluita:

Apua ja tukea lapsen hoitamiseen Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää päivähoito alle kouluikäisille. Perhe voi hakea Kelasta [lasten kotihoidon tukea](#) tai [yksityisen hoidon tukea](#).

Hoitoapua kotiin. Kotipalveluohjaajilta voi tiedustella tilapäistä hoitoapua kotiin ja saada tarkempaa tietoa hoidosta perittävästä maksusta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014) Lastenhoitoapua voi tiedustella esimerkiksi myös [Mannerheimin Lastensuojeluliitosta](#).

Tukihenkilö. Erityistä tukea sosiaalisissa suhteissa, harrastustoimintaan osallistumisessa tai muussa vapaa-ajan vietossa tarvitsevalle kouluikäiselle lapselle ja nuorelle voidaan sosiaalitoimiston kautta järjestää vapaaehtoinen tukihenkilö, jolle maksetaan pieni palkkio ja kulukorvaus. (Lastensuojelulaki 417/2007, Vammaispalvelulaki 380/1987 ja Vammaispalveluasetus 759/1987)

Tukipalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi ateriapalvelua, turvapalveluita, siivousta, vaatehuoltoa, kauppa- ja muita asiointipalveluita. Tukipalvelut ovat usein ensimmäisiä palveluita, joita tarvitaan kotona asumisen tueksi.

Lapsiperheiden kotipalvelu. Kotipalvelu on yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista ja perheen omien voimavarojen vahvistamista. Perhettä opastetaan lasten ja kodinhoidossa sekä vahvistamalla arjen taitoja.

Lapsiperheellä on oikeus saada perheen huolenpidon turvaamiseksi kotipalvelua, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista seuraavien syiden vuoksi: sairaus, synnytys, vamma tai erityinen perhe- tai elämäntilanne. Kotipalvelua tarjotaan perheen tarpeen mukaan mahdollisesti rinnakkain perhetyön tai muun sosiaalipalvelun kanssa. Kun lapselle annetaan erityispalveluita, kuten lastensuojelun tai vammaispalvelun asiakkaana, lapsella ja perheellä on oikeus saada myös sosiaalihuoltolain mukaista palvelua, kuten kotipalvelua. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014)

Kotiin saatavaa lomitusta tarjoaa esim. [Kehitysvammaisten palvelusäätiö](#). Lomittaja tulee omaishoitajan vapaan tai vanhempien loman ajaksi kotiin, huolehtii kaikista kotiin jäävistä perheenjäsenistä ja tekee jokapäiväiset kotiaskareet. Perhelomitusta on tarjolla koko maan kattavasti.

Kodin ulkopuolisia palveluita

Asumisvalmennuksen tarkoituksena on tukea muuttoa uuteen kotiin, vahvistaa esimerkiksi mielenterveyshäiriöistä kärsivän tai kehitysvammaisen nuoren aikuisuutta, valmistaa elämänmuutokseen ja tukea koko perhettä.

Asumisvalmennus voi sisältää kodinhoidon tai omasta itsestä huolehtimisen opettelua sekä lyhytaikaisia asumisjaksoja.

Asumisharjoittelu / -kokeilujakso voi olla tarpeen esimerkiksi vammautumisen jälkeen, vaikean sairauden edetessä, muutettaessa pois kotoa tai laitoksesta, vammaisen tai pitkäaikaissairaana nuoren itsenäistyessä.

Kokeilun tavoitteena on kartoittaa asiakkaan palvelutarve, hänelle soveltuvat asumisvaihtoehdot sekä asumisen tukitoimien, apuvälineiden sekä asunnon muutostöiden tarve.

Intervallihoito/lyhytaikaishoito. Palvelu tarkoittaa, että henkilö asuu säännöllisesti vuoroin kotona ja vuoroin jossakin lyhytaikaista hoitoa tarjoavassa laitoksessa tai asumisyksikössä.

Palvelu on tarkoitettu esimerkiksi vammaisille ihmisille, jotka tarvitsevat ajoittain kodin ulkopuolella hoivaa ja huolenpitoa. Lyhytaikaiseen hoitoon voi päästä esimerkiksi hyvinvointialueen tai yksityiseen hoivakotiin, ryhmäkotiin, palvelukeskukseen, palvelukotiin, tilapäishoitokotiin tai perhehoitoon.

Palveluasumisessa on mahdollisuus saada yksilöllisten tarpeiden mukaista tukea ja palveluita jokapäiväiseen selviytymiseen kuten ateriapalvelu, siivouspalvelu, pyykinpesu tai kotisairaanhoido. Asunnot voivat olla erityisesti vammaisten henkilöiden tarpeisiin rakennettuja.

Palveluasumista toteutetaan esimerkiksi hyvinvointialueiden, järjestöjen, säätiöiden ja yritysten ylläpitämissä palvelutaloissa. Palveluasumista järjestetään myös normaalissa asunnossa, johon saa säännölliset päivittäiset palvelut, esimerkiksi kotihoidon käynnit.

Palveluasuminen voi olla lyhytaikaista tai pysyvää. Palveluasumista järjestetään vammaispalvelulain, sosiaalihuoltolain tai erityishuoltolain nojalla.

Perhehoito, lyhytaikainen / tilapäinen perhehoito. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa.

Vammaisen, pitkäaikaissairas tai mielenterveyskuntoutuja voi saada perhehoitoa. Joskus tilapäinen perhehoito toteutetaan hoidettavan läheisen kotona.

Toimeksiantosopimussuhteinen perhekoti on hyvinvointialueen hyväksymä yksityiskoti, jossa hoitoa perustuu toimeksiantosopimussuhteeseen. Perhekodin tulee olla olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.

Ammatillinen perhekoti toimii yritysmuodossa. Ammatillinen perhekoti on perhehoidon ja laitoshuollon väliin sijoittuva hoitomuoto. Lisätietoa saa hyvinvointialueen sosiaalitoimesta ja [Perhehoitoliitosta](#).

Päivätoimintapalvelut. Päivätoiminta tukee ja edistää esimerkiksi pitkäaikaissairaana tai vammaisen henkilön toimintakykyä, sosiaalisia suhteita ja osallisuutta. Lisäksi päivätoiminta hoidettavalle läheiselle tukee omaishoitajien jaksamista.

Päivätoimintapalvelun määrä riippuu osallistujan omista sekä läheisen tarpeista ja paikkakunnan päivätoimintamuotojen laajuudesta. Lisätietoa saa vammaistyön sosiaalityöntekijältä.

Milloin on oikeus vammaispalveluihin?

Oikeus vammaispalveluihin riippuu siitä, mikä on apua tarvitsevan henkilön toimintakyky.

Kun haetaan vaikeavammaiselle henkilölle tarkoitettua palvelua, tarvitaan hakemuksen liitteeksi lääkärin lausunto tai kuntoutussuunnitelma, missä selvästi kuvataan tarve palveluun.

Vaikeavammaiselle henkilölle järjestetään palveluja ja tukitoimia, jos hän ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla (Vammaispalvelulaki 380/1987).

Lisätietoja vammaispalveluista [Vammaispalveluiden käsikirjasta](#) (THL)

Vapaaajärjestelyt sopimusomaishoidon tilanteisiin

Sopimusomaishoidossa hyvinvointialueen tulee tehdä perheen kanssa suunnitelma vapaiden järjestymiseksi.

Hyvinvointialueen tulee mahdollistaa hoidettavalle laadukasta ja kuntouttavaa hoitoa ja huolenpitoa omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi.

Lähtökohtaisesti omaishoitajan vapaan aikainen hoito tulee järjestää avohuollon palveluna esim. palveluina kotiin. Sijaishoitovaihtoehtoja tulee olla riittävästi tarjolla ja hoito tulee järjestää niin, että se vastaa hoidettavan yksilöllisiä tarpeita.

Laitosmuotoista sijaishoitoa tulisi käyttää vain silloin, kuin vapaan järjestäminen ei hoidettavan tarpeiden takia ole muutoin käytännössä mahdollista.

Hyvinvointialueella on oikeus viime kädessä päättää siitä, miten omaishoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään. Hoito tulee olla kuitenkin tarkoituksenmukaista. Tämä tarkoittaa, että hoidettavan henkilön ikä ja muu tilanne tulee ottaa mahdollisimman hyvin huomioon hoitoratkaisussa.

Kannattaa avoimin mielin tehdä ehdotuksia hyvinvointialueen tarjoamien vaihtoehtojen rinnalle ja kertoa sekin, jos lakisääteinen vähintään kaksi tai vähintään kolme vapaavuorokautta ei tunnu riittävältä.

Lisäksi kannattaa selvittää onko oikeutta saada hoidettavalleen vammaispalvelujen kautta lisää tilapäishoitoa tai henkilökohtaista apua tai mitä vaan mikä toisi hieman taukoa hoitotyöhön.

Lue lisää vapaan aikaisesta hoidosta [Omaishoidon tuki -sivulta](#). (Omaishoitajaliitto)

Miten voisin valmistautua palvelusuunnitelmapalaveriin?

Tässä muutamia vinkkejä miten voit valmistautua palvelusuunnitelmapalaveriin:

- Tee itsellesi lista asioista, jotka palaverissa tulisi ratkaista tai ottaa esille.
- Muista, että sinulla on esim. oikeus käydä työssä.
- Hanki tietoa käytettävissä olevista mahdollisuuksista.
- Mieti etukäteen vaihtoehtoisia ratkaisuja esim. tilapäishoitoon.
- Pyydä tarvittaessa tuekseen palaveriin joku.

Muista myös lausuntojen merkitys palvelujen ja tuen hakemisessa. Kannattaa pyytää lausuntoa esim. lääkäriltä/ siltä taholta, jolla on kuntoutusvastuu. Huomioitava on, että pelkkä diagnoosi ei kerro toimintakyvystä.

Tarkista palaverin päätteeksi työnjaolliset roolit; kuka tekee mitään, milloin ja miten. Näin tehden tulee selkeyttä myös omaan rooliisi.

Tarkista myös, saiko apuja näihin:

- riittävä tuki ja palvelut hoidettavalle lapselle
- hoidon onnistumiseksi tarvittavat hoitotarvikkeet, apuvälineet ja hoitoympäristöön liittyvät muutostyöt
- taloudellinen tuki ja palveluja omaishoitajalle
- ansiotyössäkäynnin mahdollistuminen
- henkistä tukea ja vapaata hoitotyöstä

Valmistautumisesta saa lisää tietoa esimerkiksi Kehitysvammaisten tukiliiton avoin itseopiskelukurssilta [Palvelusuunnitelma tutuksi](#) ja [Oikea tuki – loistava perhe](#) -oppaasta, joka auttaa perhettä tuen tarpeiden pohtimisessa.

Miten pääsen omaishoitajana takaisin työelämään?

Pitkittänyt poissaolo työmarkkinoilta vaikeuttaa työnsaantia.

Lue lisää Työttömyys -osioista.

Katso myös kappale, Millaisia työelämän joustoja voin hyödyntää?

Korvataanko ansiomenetyks, jos olen pois töistä lapsen hoidon vuoksi?

Jos alle 10-vuotias, kunta- alalla alle 12-vuotias, lapsesi sairastuu äkillisesti, voit jäädä pois töistä hoitamaan häntä tilapäiselle hoitovapaalle. Se voi kestää enintään neljä työpäivää.

Vaikka työsopimuslaki ei velvoita maksamaan näiltä päiviltä palkkaa, monissa työehtosopimuksissa pienten lasten tilapäinen hoitovapaa on palkallista. Tarkista tilanne omalta kohdaltasi ammattiliitostasi.

Kela ei maksa etuuksia tilapäisen hoitovapaan perusteella. (Työsopimuslaki 55/2001)

Voit saada Kelasta ansioon suhteutettua [erityishoitorahaa](#), jos vastaat alle 16-vuotiaan lapsen sairaalahoidosta tai siihen liittyvästä kotihoidosta. Erityishoitorahan saaminen edellyttää lasta hoitavalta lääkäriltä D-lausuntoa (sairauden vaikeus ja vanhemman hoitoon osallistumisen tarve).

Erityishoitorahan tarkoitus on korvata ansionmenetyksiä, jos joudut olemaan kokopäiväisesti pois työstäsi hoidon vuoksi etkä saa palkkaa.

Hyvinvointialue voi myöntää omaishoidon tukea lähiomaiselle, joka hoitaa kotona vaikeasti vammaista tai pitkäaikaisesti sairasta lasta. Saat lisätietoja omalta hyvinvointialueeltasi. Katso myös osio Millaisia työelämän joustoja voin hyödyntää?

Mitä tapahtuu, jos en halua tehdä omaishoidon tuen sopimusta?

Ketään ei voi pakottaa omaishoitajaksi tai solmimaan sopimusta omaishoidon tuesta. Jos sinulla on tarpeita saada tukea ja palveluita, kysy niistä hyvinvointialueen sosiaalitoimesta.

Omaishoidon tuen saamisen kriteerit eivät täyttyneet, mikä avuksi?

Voit yrittää saada asiaan itseoikaisua eli olla päättävään viranomaiseen yhteydessä ja perustella, miksi hakemus pitäisi hyväksyä.

Jos viranomainen ei muuta päätöstään, voit tehdä asiasta oikaisuvaatimuksen lautakunnalle. Päätöksessä on oikaisuvaatimusohjeet.

Voit myös hakea tukea myöhemmin uudelleen.

Omaishoidon tuen hakijalla on oikeus hoito- ja palvelusuunnitelman tekemiseen, jos hän kokee, että palveluille olisi tarvetta. Suunnitelmassa sovitaan, miten arjen apu järjestetään.

Jos koet, että toimit edelleen läheisesi auttajana, sinun kannattaa nostaa esiin myös ne asiat, joihin itse koet tarvitsevasi apua.

Voit kysyä vapaita omaishoitotyösi tueksi, vaikka sinulla ei olisi sopimusta omaishoidosta hyvinvointialueen kanssa (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Tilanteissa, joissa perheessä on useampi erityislapsi ja joista kukaan ei yksinään täytä tuen saamisen kriteerejä, voi hyvinvointialuetta pyytää tarkastelemaan hoidon sitovuutta ja vaativuutta kokonaisuutena.

Tuen epäämiseen voi olla monta syytä. Usein epäämisen peruste liittyy hoidon sitovuuteen ja vaativuuteen, jotka eivät täytä tuen saamisen kriteerejä.

Hyvinvointialueilla voi olla mahdollista ottaa huomioon paremmin perheen kokonaistilannetta ja korottaa hoitopalkkiota perustelluista syistä, joita lapsiperheissä voivat olla esimerkiksi:

- yksinhuoltajuus, jos tosiasiallinen hoito on vain yhdellä vanhemmalla.
- luopuminen osittain tai kokonaan ansiotyöstä tai työttömyysturvasta hoitotilanteen vuoksi.
- omaishoidon tuki mahdollistaa lapsen/nuoren kuntoutusta.
- vaativa huolenpito esim. asioiden hoito, palveluiden ja tukiverkoston hallinta
- hoidon järjestämisen korkea hinta verrattuna omaishoitoon.

Menetätkö omaishoidon tuen, jos menen ansiotöihin?

Omaishoitopalkkiota ei voida automaattisesti alentaa tai omaishoidon tuen hakemusta hylätä, vaikka hoitaja ei osallistu kokoaikaisesti hoidettavan läheisen hoitoon.

Tällöin tulisi selvittää ne syyt, jotka mahdollistavat hoitajan työssäolon ja se, miten hoitajan poissaolo vaikuttaa annettavaan hoitoon.

Voiko hyvinvointialue evätä omaishoidon tuen sillä perusteella, että olen osan aikaa päivästä työssä?

Hallinto-oikeus katsoi, että omaishoidon tuesta annetussa laissa hoidon sitovuuden ja vaativuuden osalta ei ole asetettu hoidettavan tai hoitajan poissaoloon liittyviä aikarajoja.

Hallinto-oikeus katsoi, että sosiaalilautakunta ei ollut voinut hylätä omaishoidon tukihakemusta, sillä perusteella, että omaishoitaja oli osan päivästä työssä kodin ulkopuolella.

Hallinto-oikeus antoi merkitystä hoidettavan kodin ulkopuolisille hoitoajolle ja myös sille, kuinka paljon henkilö tarvitsi hoitoa ja huolenpitoa.

Hoitopalkkiota ei voida alentaa tai hakemusta hylätä yksinomaan sen johdosta, että hoitaja ei osallistu kokoaikaisesti hoidettavan hoitoon. Tällöin tulee selvittää ne syyt, jotka mahdollistavat esimerkiksi hoitajan työssäolon ja se, miten hoitajan poissaolo vaikuttaa annettavaan hoitoon.

(Hämeenlinnan HAO 2.2.2007 Nro 07/0070/4)

Vaikuttavatko palvelut omaishoidon tuen hoitopalkkioon?

Kotipalvelu ja muut vastaavat palvelut voivat vähentää omaishoidon tarvetta siten, että runsaasti palveluita saavan henkilön palkkio on alempi kuin vastaavalta hoitoisuudeltaan kokonaan omaishoitajan hoidon varassa olevalla henkilöllä.

Omaishoidon palkkiota ei voida evätä yksinomaan sillä perusteella, että henkilö saa omaishoitajan työtä tukevia palveluita, ellei kyse ole laitoshoidosta.

Omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien ja alle vuorokauden mittaisten virkistysvapaiden pitäminen eivät vähennä hoitopalkkion määrää (Laki omaishoidon tuesta 937/2005).

Pääsääntönä on, että aina tulisi arvioida hoidon sitovuus ja vaativuus, mihin päätös perustuu, vaikka käytössä olisi ulkopuolisia palveluita.

Jos asiasta esimerkiksi tekee oikaisuvaatimuksen, tulisi siihen tarkasti merkitä, kuinka paljon hoitoa ja huolenpitoa jää omaishoitajalle palveluista huolimatta.

Yksilöllinen tilanne täytyy arvioida aina: hoidon tarve voi olla suurta korkeammissa tukiluokissa, vaikka palveluita olisi paljon.

Hoidettavan koulunkäynnin, päivähoidon ym. vaikutus palkkioon

Jos hoidon sitovuus ja vaativuus katsotaan pienemmäksi, palkkio voidaan määritellä matalammaksi, kun muita palveluja on myönnetty paljon.

Poissaolo kotoa esim. koulunkäynnin vuoksi ei kuitenkaan voi olla syy palkkion pienentämiseen.

Hoitopalkkiota ei voida alentaa silloin, jos hoidettava on keskimäärin seitsemän tuntia arkipäivässä muun kuin omaishoitajan hoidettavana.

Hoitopalkkiota ei voida myöskään alentaa tilanteessa, jossa hoidettava on keskimäärin enemmän kuin seitsemän tuntia kodin ulkopuolella, jos hoidon ja huolenpidon tarve kotona on vähäistä suurempaa.

Näissä tilanteissa omaishoitajalla on oikeus vähintään alimpaan hoitopalkkioon kuukaudessa. ([STM opas ja lain perustelut hoitopalkkion osalta 2005](#))

Lyhytaikaishoidon vaikutus palkkioon

Lyhytaikaishoito voi vähentää omaishoidon tarvetta ja alentaa palkkiota. Toisaalta ne hoidettavat läheiset, jotka saavat jaksohoitoa, ovat omaishoidon vaativuudessa usein kaikkein raskaimpia.

Ei siis kannata aina tyytyä siihen, että palkkio laskee, jos hoidettava on esim. viikon jaksolla kodin ulkopuolella.

Voi myös vaatia, että esim. 2-3vrk. viikon jaksosta on lakisääteisen vapaan maksulla olevaa hoitopäivämaksua tai vaatia vapaita erikseen tilapäishoidon lisäksi.

Hoidon ja hoitopalkkion maksamisen keskeytymisestä lyhytaikaisen laitoshoidon aikana on mahdollista sopia, mutta ainoastaan ehdoin, jotka ovat omaishoitajalle edullisemmat kuin laissa esitetty pääsääntö. Ko. säännön mukaan, jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua.

Hallinto-oikeuksien päätöksiä:

Jos hoidettava on intervallihoidossa kaksi viikkoa kerrallaan, omaishoitajan antaman hoidon ja huolenpidon voidaan katsoa olevan vähäistä, jos intervallihoito ei ole säännöllistä (Helsingin HAO 31.1.2007 nro 07/0133/6: kunta ei voinut poistaa omaishoidon tukea niiltä kuukausilta, jolloin intervallihoitoa ei annettu, mutta intervallihoidon kuukausilta kyllä).

Lapsi oli kaupungin järjestämässä maksuttomassa iltapäivähoidossa. Omaishoidon tukea koskeva hakemus oli hylätty sillä perusteella, että lapsi sai iltapäivähoitoa.

Hallinto-oikeus katsoi, että omaishoidon tukeen kuuluu aina rahana maksettava palkkio.

Kunnallinen kotipalvelu ja muut vastaavat palvelut voivat vähentää omaishoidon tarvetta siten, että runsaasti palveluita saavan kohdalla palkkio on alempi kuin hoitoisuudeltaan samanlaisella, mutta kokonaan omaishoitajan hoidon varassa olevalla henkilöllä.

Omaishoidon palkkiota ei voida evätä yksinomaan sillä perusteella, että henkilö saa omaishoitajan työtä tukevia palveluita, ellei kyse ole laitoshoidosta. Helsingin HAO 14.4.2008 Nro 08/0247/4.

Hallinto-oikeus katsoi, että hoitopalkkiota ei voida alentaa kaavamaisesti sen johdosta, että henkilö saa kunnallista palvelua tietyn määrän kuukaudessa selvittämättä tarkemmin, miten palvelujen saaminen tosiasiallisesti vaikuttaa hoidon sitovuuteen ja vaativuuteen kuukausittain.

Hallinto-oikeus totesi vielä, että merkitystä ei ole sillä, ovatko jotkut annetut palvelut maksuttomia omaishoidon sitovuutta arvioitaessa tai kunakin kuukautena maksettavan omaishoidon tuen lopullista määrää vahvistettaessa. Rovaniemen HAO 2.3.2007 Nro 07/0126/1.

Voiko omaishoidon tukea ja henkilökohtaista apua saada yhtä aikaa?

Omaishoidon tuen saaminen ei estä tekemästä päätöstä henkilökohtaisesta avustajasta.

Henkilökohtaista avustajaa voi hakea kodin ulkopuolisiin toimintoihin tai muihin sellaisiin toimintoihin, joita myönnetty omaishoidon tuki ei kata tai ei ole tarkoitukseen riittävä.

Hallinto-oikeuden päätös:

Alaikäiselle lapselle oli haettu vammaispalvelulain nojalla henkilökohtaista avustajaa koulujen lomien ajaksi sekä niiksi ajoiksi, jolloin omaishoitajana toimiva äiti osallistui työn kannalta välttämättömään täydennyskoulutukseen.

Sosiaalilautakunnan alainen viranhaltija oli hylännyt hakemuksen, koska kyse on lapsen hoidon järjestelystä ja lapsen äiti sai tukea erilaisista lapsen hoidon järjestämiseksi tarkoitetuista tukitoimista mm. omaishoidon tuesta.

Hallinto-oikeus totesi, että sosiaalilautakunnan alainen jaosto oli hylännyt lapsen äidin tekemän muutosvaatimuksen sillä perusteella, että hänellä oli mahdollisuus palkata lapselleen hoitaja henkilökohtaisen avustajan palkkaan nähden myönnettyillä ensisijaisilla tuilla (mm. omaishoidon tuella).

Hallinto-oikeus totesi, että lapsen äidille sosiaalihoitolain perusteella myönnetty omaishoidon tuki on tosin vammaispalvelulakiin nähden ensisijainen, mutta omaishoitajalle maksettavaa tukea ei, samoin kuin Kansaneläkelaitoksen maksamaa hoitotukeakaan, ole tarkoitettu vammaispalvelulaissa tarkoitettua henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen.

Hallinto-oikeus katsoi, ettei hakijan muutosvaatimusta voitu hylätä jaoston mainitsemissa perusteilla.

Hallinto-oikeus totesi, että lautakunnan jaosto ei ollut tutkinut, onko haettuun tukitoimeen ollut mahdollista myöntää korvausta vammaispalvelulain nojalla ja kun

otettiin huomioon toisaalta lapsen henkilökohtaisen avustajan tarve ja toisaalta kunnassa käytettävissä olevat määrärahat.

Hallinto-oikeus kumosi ja palautti asian lautakunnan jaostolle uudelleen käsiteltäväksi. Helsingin HAO 12.10.2001 T 01/0769/6.

Muutoin omainen ei voi olla henkilökohtainen avustaja kuin poikkeuksellisesti erittäin perustelluista syistä esim. tulkinta, tulkkaus kommunikaatio, hyvin yksilöllinen hoiva, ei löydy ketään toista avustajaa.

Poikkeus: Jos henkilökohtaisen avun saaja ei ole tilanteessa työnantajana, vaan avustaja tulee yrityksestä (hyvinvointialue ulkoistanut tämän ostopalveluksi), niin silloin em. erityisen painavaa rajausta ei ole, eli hyvinvointialue ei voi kieltää omaista toimimasta henkilökohtaisena avustajana. Yritys, joka välittää avustajan päättää tällöin, palkkaako omaisen avustajaksi.

[Lisätietoa THL:n sivuilta: omainen avustajana](#)

Loppuuko omaishoidon tuki, kun nuori muuttaa pois kotoa?

Nuoren kotoa muuttotilanteessa katsotaan usein, että hoidon sitovuus vähentyy siinä määrin, etteivät omaishoidon tuen saamisen edellytykset enää täyty.

Tukiasuntoon siirtyminen saatetaan osissa hyvinvointialueita rinnastaa myös asumiseen toimintayksikössä, esim. ryhmäkoti, mikä ei ole kuitenkaan sama asia kuin tukiasunto.

Päätöksiin voi vaikuttaa STM ohjeistus [Omaishoidon tuki Opas kuntien päättäjille](#), jossa sivulla 21:

”Omaishoidon tukea ei tule myöntää, jos hoidettava asuu sosiaali- ja terveydenhuollon julkisessa tai yksityisessä toimintayksikössä. Esimerkiksi vanhainkodin tai palveluasumisyksikön tulee tarjota riittävät palvelut asiakkaiden säännöllisen hoidon ja huolenpidon sekä turvallisuuden takaamiseksi. Näitä palveluja ei voida korvata omaishoitajan työpanoksella.”

Jos hoidettavan läheisen palveluasumisen kustannukset yksityisessä hoivakodissa ovat hänen itsensä vastuulla, voidaan hänen omaishoitajalleen myöntää omaishoitopalkkiota, jos omaishoidon tuen kriteerit muuten täyttyvät. Asiaa kannattaa tässä tapauksessa selvittää hoidettavan hyvinvointialueen kanssa.

Hyvinvointialue voi käytännössä vaatia, että omaishoitajan ja hoidettavan tulee asua samassa taloudessa. Laki omaishoidon tuesta ei sitä kuitenkaan edellytä.

Omaishoitajan antaman hoidon sitovuus ja vaativuus tulisi olla tuen arvioinnissa keskeistä riippumatta asuinpaikasta.

Omaishoidon tilanteet pitää ratkaista yksilöllisesti ottaen huomioiden omaisen rooli.

Voiko toinen vanhemmista toimia sijaisomaishoitajana?

Lakisääteistä estettä ei ole siihen, että toinen vanhemmista toimii sijaisomaishoitajana sopimusomaishoitotilanteissa.

Hyvinvointialueella on kuitenkin oikeus linjata, kuka voi toimia sijaisomaishoitajana. Joskus toisen vanhemman sijaisomaishoitajuus on perusteltua, vaikka se ei välttämättä ole optimaalisin ratkaisu omaishoitajan hyvinvoinnin/jaksamisen kannalta.

Miten erotilanteessa käy omaishoidon tuen ja alle 16-vuotiaan vammaistuen?

Jos lapsi/lapset asuvat (tasapuolisesti) kummankin vanhemman luona, molemmille vanhemmille voisi kuulua oma omaishoidon tuen sopimus.

Sopimuksen muuttaminen vaatii nykyisen sopimuksen irtisanomista ja uuden tekemistä sopimuksen ”puolittamiseksi”.

Eroperheessä omaishoidon sopimuksen jakaminen on neuvottelukysymys. Hyvinvointialue saattaa katsoa, ettei omaishoitajakohtaista hoidon sitovuutta ole enää siinä määrin, että tuen saamisen kriteerit täyttyisivät, tai jos täyttyvät, yhteenlaskettu tuki saattaa vähentyä.

Myös vapaapäiväoikeus voi heikentyä, jos hyvinvointialue katsoo sitovuuden vähentyneen.

Jos lapsi/lapset eivät asu tasapuolisesti molemmilla vanhemmilla, on sopimuksia tehty vain toiselle vanhemmista, jolloin vapaakin on järjestynyt hänelle helpommin.

Kummalle vanhemmalle maksetaan alle 16-vuotiaan vammaistuki vanhempien erotilanteessa?

Alle 16-vuotiaan vammaistuki maksetaan pääsääntöisesti lapsen edunvalvojalle tai edunvalvojan ilmoittamalle lapsen tilille.

Yleensä alaikäisen edunvalvojia ovat hänen huoltajansa eli vanhemmat. Jos molemmat vanhemmat ovat lapsen edunvalvojia (huoltajuus voimassa), vammaistuki voidaan lain mukaan maksaa kummalle tahansa vanhemmista.

Kun lapsen molemmat vanhemmat ovat lapsen edunvalvojia, vammaistuki maksetaan hakemuksen allekirjoittaneen vanhemman tilille.

Jos vammaistuki halutaan muuttaa maksettavaksi toiselle vanhemmalle, Kelan on aina ennen maksunsaajan muutosratkaisun tekemistä kuultava sitä vanhempaa, jolle tuki on aiemmin maksettu. Tällöin tuen maksamisen väliaikaisesti keskeytyy, kunnes asia on ratkaistu Kelassa.

Jos vanhempi, jolle vammaistuki on maksussa, suostuu muutokseen tai hän ei vastaa kuulemiseen, Kela voi muuttaa vammaistuen maksettavaksi toiselle vanhemmalle.

Kela voi muuttaa vammaistuen maksettavaksi toiselle vanhemmalle myös silloin, jos siihen on muu perusteltu syy, esimerkiksi tuomioistuimen päätös.

Kela ei pysty jakamaan maksua, vaan vammaistuki maksetaan aina kokonaisuudessaan jommallekummalle vanhemmista. Mahdollinen jako pitäisi pystyä sopimaan ja toimittamaan käytännössä vanhempien kesken.

Voiko alle 18- vuotias toimia omaishoitajana?

Alle 18 -vuotiaan on mahdollista tehdä sopimus omaishoidon tuesta tai toimia sijaisomaishoitajana, jos omaishoidon työtehtävät eivät vaaranna hänen terveyttään, hänen toimintakykynsä vastaa omaishoidon asettamia vaatimuksia ja tuen saannin edellytykset muutoin täyttyvät.

Käytännössä alle 16-vuotiaalle ei ole tehty omaishoidon tuen sopimuksia, mutta joissakin tilanteissa he kuitenkin voivat toimia esim. sijaisomaishoitajina. Hyvinvointialue päättää, kenet se hyväksyy sopimusomaishoitajaksi tai sijaisomaishoitajaksi.

Voiko hyvinvointialue evätä omaishoidon tuen alle kolmevuotiaalta?

Jos hyvinvointialue evää omaishoidon tuen perustellen asiaa lapsen iällä, voi asiasta hakea itseoikaisua eli muistuttaa päättävää viranomaista, että ikä ei saa olla päätöksen perusteena.

Itseoikaisussa voi viitata esim. Kouvolan HAO 30.9.2008 Nro 08/0490/2

Kunta oli yleisohjeellaan määritellyt, että alle 3-vuotiaalle ei myönnetä omaishoidon tukea, vaan asiakas ohjataan kotihoidon tuen piiriin.

Hallinto-oikeus katsoi, että omaishoidon tuesta annetussa laissa ei aseteta mitään ikärajoituksia hoidettavana olevan henkilön suhteen.

Hallinto-oikeus viittasi perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatteeseen ja katsoi, että kunta ei ollut voinut asettaa omaishoidon tuesta annettuun lakiin perustuvan omaishoidon tuen saamiselle hoidettavana lapsen ikään kohdistuvaa ehtoa siitä, että lapsen pitää olla vähintään tietyn ikäinen ja asettaa kuntalaisia siten eriarvoiseen asemaan.

Miten huomioida erityislapsen sisaruksia?

Erityisellä sisaruudella on osoitettu olevan sekä myönteisiä vaikutuksia että riskitekijöitä. Sisarusten tarpeet joutuvat ajoittain väistymään erityistä huolenpitoa ja hoitoa tarvitsevan sisarustensa tarpeiden tieltä.

Vanhemmilta vaaditaan erityisiä taitoja, jotta kaikki lapset kokisivat tulevansa rakastetuiksi ja tasapuolisesti kohdelluiksi. Aikuisten voi olla vaikea huomata sisarusten stressiä.

Vanhempana kannattaa pohtia, minkälaista tietoa ja tukea sisarukset tarvitsevat. Tärkeää on pysähtyä kuulemaan, minkälaisia asioita sisarukset pohtivat tai miten ymmärtävät erityistä tukea tarvitsevan sisaruksensa tilanteen.

Vanhemmille tuo varmuutta ja luottamusta, kun heillä itsellään on riittävästi tietoa erityistä tukea tarvitsevan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen liittyvistä asioista. Varmuuden ja luottamuksen ilmapiiri heijastuu koko perheeseen.

Sisarusten asema ja tuen tarve kannattaa ottaa puheeksi myös palvelusuunnitelmaa laatiessa.

Lisätietoa:

[Erlainen, samanlainen sisaruus. Opas vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen sisaruksen tukemiseen](#) (KVTL, MLL, Nuorten kuntoutussäätiö, Väestöliitto)

[Verraton sisaruus. Kehitysvammaisten Tukiliiton julkaisusarja 1/2012](#)

[Erityisyys perheessä sisarusten kokemana](#) (Erityinen sisaruus)

Mistä voin saada oikeusapua ja neuvontaa?

Suomessa ei ole asetettu ikärajaa sille, kuka voi saada oikeusapua. Näin ollen myös lapset ovat oikeutettuja oikeusapuun. Katso lisää [Oikeusavun sivuilta](#).

Oikeusapu myönnetään hakijan tulojen, menojen ja elatusvelvollisuuden eli käyttövarojen perusteella.

Hakijan käyttövarojen perusteella määräytyy, saako hakija oikeusapua ilmaiseksi vai omavastuuta vastaan.

Alle 18-vuotiaiden lasten varallisuutta selvittäessä huomioon ei oteta huoltajien käyttövaroja.

Oikeudellista apua voi kysyä myös esim.

- Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, kantelun tekemistä koskeva oikeusasiamiehen yhteystiedot ohjaus [oikeusasiamiehen yhteystiedot](#)
- Kehitysvammaisten tukiliitto, [Tukiliiton lakineuvonnan puhelinajat](#)
- Heta (Henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto ry) <http://www.heta-liitto.fi/>
- Invalidiliitto, <https://www.invalidiliitto.fi/>
- Kynnys ry [Lakineuvonta vammaisuuteen tai sairauteen](#)
- Pelastakaa lapset ry [lakimiespalvelu](#)
- Näkövammaisten keskusliitto, [oikeusvalvojat](#)
- Ilmaista lakineuvontaa kerran kuussa: useita paikkakuntia ympäri Suomea [Asianajajaliiton asianajajapäivystys](#)
- Takuusäätiön [velkaneuvonta ja chat](#)

Myös näistä voi olla apua:

[STM: Omaishoidon tuki. Opas kuntien päättäjiille \(2005\)](#)

[Vammaispalvelujen käsikirja, THL](#)

[Järjestöjen sosiaaliturvaopas](#)

[Sosiaaliturvan tarkistuslista.pdf](#)

[Läheisen muutto kodin ulkopuoliseen hoivaan \(Omaisena edelleen ry\)](#)

Väkivalta/kriisitapauksiin: kaltoinkohtelu [Suvanto ry](#), [Mieli ry](#)

Kehitysvammaisten tukiliiton [sosiaaliturvaopas](#)

CP-liiton [opas tuista ja palveluista](#) perheille

Tietopaketti erityislapsiperheiden sosiaalipalveluista. [Erityisperheet.fi](#)

Ammattilaisille

Hoivatilanteiden taustat, perhedynamiikka ja tuen tarpeet ovat aina erilaisia ja yksilöllisiä, eikä oman kokonaistilanteen arvioiminen ole aina helppoa omaishoitajallekaan.

Tärkeitä on, että omaishoidon arvioinnissa otetaan huomioon koko perheen tilanne.

[Katso: Omaishoidon tuki](#) (Omaishoitajaliitto)

Omaishoito koskettaa aina koko perhettä, myös alaikäisiä lapsia. Joskus hoivahuoli tai hoivavastuu voi olla läsnä myös lasten tai nuorten elämässä, jolloin se voi vaikuttaa heidän opiskeluvaihtoehtoihinsa ja työelämän polkuihinsa.

Jotta omaishoitajan työssäkäynti mahdollistuu omaishoitotilanteen rinnalla, riittävien tukitoimien rakentamiseen tarvitaan moniammatillisen yhteistyön lisäksi myös työpaikkojen ja työnantajan tukea.

Omaishoitajuudesta. Miten tunnistaa omaishoitotilanne?

Tunnistamisen apuna voi käyttää seuraavia:

- [Olenko omaishoitaja -nettisivusto. omaishoitajat.fi](#)
- Ammattilaisille on saatavilla omaa aineistoa [Tunnista omaishoitaja Pieni opas sosiaali ja terveysalan ammattilaisille.pdf](#)
- [Testaa oletko omaishoitaja KUVA.png](#)
- [Testaa oletko etäomaishoitaja. osol.fi](#)
- Omaishoidon laajempaa käsittelyä oppaassa [Minäkö omaishoitaja? Ensiopas omaishoidosta](#). Oppaan tarkoituksena on pysäyttää omaishoitaja pohtimaan, miten elämä on muuttunut läheisen ihmisen sairastumisen, vammautumisen tai lapsen diagnoosin seurauksena.
- Omaishoitajaliiton sivuilta löytyy [Omaishoito-oppaita eri kielillä](#)

Tietoa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja opiskelijoille

OMA-ryhmän tuottamassa oppaassa pohditaan keinoja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten ja omaishoitajien vuorovaikutuksen parantamiseksi. Mukana on tietoa omaishoidosta ja kuvaus omaishoidon tilanteesta Suomessa. [Opas PDF-muodossa](#)

Keitä ovat nuoret hoivaajat?

Nuoret hoivaajat ovat alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria, jotka hoivaavat tai kantavat huolta läheisestään tämän fyysisen tai psyykkisen sairauden, päihdeongelman tai muun terveyteen liittyvän haasteen vuoksi. Heidän läheisilleen antamansa apu ja hoiva jää usein tunnistamatta ja näkymättömiin, jättäen heidät vaille tarvitsemaansa tukea.

THL:n Kouluterveyskyselystä 2019 saatiin ensimmäiset tiedot nuorten hoivaajien määrästä ja hyvinvoinnista. Kyselyyn vastanneista viikoittain tai päivittäin läheistään hoivaavia oli noin kuusi prosenttia.

Hoivavastuussa olevista nuorista useampi kävi koulun ohessa työssä, koki perheensä taloudellisen tilanteen heikoksi ja koki erilaisia mielenterveyteen liittyviä haasteita verrattuna ei-hoivaaviin nuoriin.

[Lue lisää nuorista hoivaajista Omaishoitajaliiton sivuilta.](#)

- Lapset ja nuoret perheenjäsenten hoivaajina. Kouluterveyskyselyn 2019 tuloksia. Lue lisää [Kouluterveyskyselyn tuloksista \(PDF\)](#).
- [Omaishoitajaliiton Jangsterit -nuoret hoivaajat -hanke](#).
- Joensuun seudun omaishoitajat ry:n [ALISA-toiminta](#), jossa tietoa ja työkaluja nuorille hoivaajille, perheille ja ammattilaisille, sekä [MOOC – nuoret hoivaajat opintokokonaisuus](#).

Miten voisin tukea omaishoitajan hyvinvointia ja jaksamista?

Työn joustojen puheeksi ottaminen kannattaa aina, kun siihen on mahdollisuus ja se tuntuu palvelevan omaishoitajan kokonaistilannetta. Lue lisää [työelämän joustoista \(pdf\)](#) ja Väestöliiton sivuilta [perheystävällisistä käytännöistä työpaikoilla](#).

Omaishoitajien tuetut lomat ja kuntoutukset on tarkoitettu kaikille omaishoitajille. Osallistuminen ei edellytä omaishoidon tukea tai Omaishoitajaliiton jäsenyyttä.

Omaishoitajien tukemisen tapoja:

- Järjestä tai ohjaa omaishoitajia valmennukseen. Monilla hyvinvointialueilla pääsee valmennukseen, vaikka henkilö ei saisi omaishoidon tukea.
- Myös omaishoidon paikallisyhdistykset järjestävät valmennusta. Se on avointa kaikille.

- Ohjaa omaishoitaja paikallisen omaishoitajayhdistyksen vertaistuen piiriin. Toimintaan voivat osallistua kaikki omaistaan hoitavat ja omaishoidosta kiinnostuneet.
- Jäsenyhdistyksissä omaishoitajat saavat neuvontaa, virkistystä ja tietoa sekä tapaavat samanlaisissa elämäntilanteissa olevia omaishoitajia. Yhteystiedot löydät [Omaishoitajaliiton jäsenyhdistykset](#)
- Anna omaishoitajalle tietoa palveluista ja tukimahdollisuuksista esim. [Työpäivän aikaisen tilapaishoidon järjestäminen.pdf](#) ja [Talous ja toimeentulo, tarkistuslista.pdf](#)

[Palveluopas](#) tarjoaa tietoa siitä, minkälaisia palveluja tai tukea omaishoitajan on mahdollista saada omaishoitotilanteensa tueksi. Maksutonta opasta voi tilata postitus- ja käsittelykulujen hinnalla [toimisto\(at\)omaishoitajat.fi](mailto:toimisto(at)omaishoitajat.fi) tai puh. 020 7806 500.

Lisäksi sopimusomaishoitajien kohdalla:

- Kannusta omaishoitajaa käyttämään lakisääteiset vapaansa. Vapaan käyttöön on erilaisia vaihtoehtoja, joista lisätietoja saa oman hyvinvointialueen omaishoidon tuen työntekijöiltä.
- Ohjaa omaishoitaja hyvinvointi- ja terveystarkastukseen.

Omainen hoitajana -opassarja on tarkoitettu kotona hoitamisen ja auttamisen tueksi tilanteisiin, joissa hoidettava läheinen on aikuinen.

Oppaat soveltuvat sekä pitkään omaishoitajina toimineille että ensi askeliaan omaishoitajuuden polulla ottaville.

Oppaita voi tilata paperisina liitosta tai lukea PDF- tai nettiselainversioina omaishoitajat.fi -sivuilta. Muita materiaaleja löydät täältä: [materiaalipankki](#).

Miten voin tukea työtöntä omaishoitajaa?

Hyvinvointialue voi kirjoittaa lausunnon hoidon järjestämisestä tilanteeseen, jossa työtön saa/tai hänelle tarjotaan työtä, koulutusta tai työvoimapoliittista toimenpidettä.

Keskeinen dokumentti on omaishoidon sopimukseen liittyvä hoito- ja palvelusuunnitelma.

Suunnitelmat sisältävät luottamuksellisia tietoja hoidettavasta henkilöstä, joten katsokaa yhdessä, mitä asian ratkaisemisen kannalta tarpeellisia tietoja välitätte edelleen. Osa tiedoista voidaan myös peittää.

Hoito- ja palvelusuunnitelmasta tai muusta annetusta selvityksestä tulee selvitä hoidon sitovuus ja vaativuus.

Lisäksi tarvitaan selvitys hoidettavan läheisen hoidon järjestelyistä, jos omaishoitaja työllistyy tai osallistuu työllistymistä edistävään koulutukseen tai muuhun työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen.

Työpäivän aikaisen sijaishoidon järjestämistavan kirjaaminen kuuluu osaksi työikäisen omaishoitajan sopimukseen liittyvää hoito- ja palvelusuunnitelmaa, vaikka se ei olisi ajankohtaista suunnitelman laatimishetkellä työssäkävällä omaishoitajalle.

Lisätietoa [Omaishoitajaliiton Työ ja omaishoito -sivulta](#).

Miten kehittää hoito- ja palvelusuunnitelman laatua? Vinkkejä onnistuneeseen lopputulokseen

- Tarjoa riittävästi tietoa käytettävissä olevista mahdollisuuksista, oikeuksista, palveluista, tukitoimista ja asiakasmaksuista, sekä mahdollisuutta tutustua tarjottuun informaatioon etukäteen.
- Varaa suunnitelman valmisteluun riittävästi aikaa ja tarvittaessa useampi tapaamiskerta.
- Pidä lähtökohtana perheen odotukset, tarpeet ja toiveet. Suunnitelman sisältämät tukitoimet määrittyvät oikein, kun perhe saa itse arvioida tarpeensa ja voimavaransa sekä kertoa, mitä he pitävät arvokkaana ja perheen hyvinvoinnin kannalta tavoiteltavana ja hyödyllisenä.
- Tee hoito- ja palvelusuunnitelmasta muuntuva ja perheen elämäntilanteen mukaan muokattava. Varsinkin lapsiperheillä tilanteet vaihtelevat ja muuttuvat.
- Huomioi suunnitelmassa perheen mahdollisuus ylläpitää sosiaalisia suhteita, osallistua omissa yhteisöissään ja luo mahdollisuuksia ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamiseen.
- Tehkää yhdessä varasuunnitelmia arjen sujumiseksi.
- Varmistakaa yhdessä suunnitelman mukaiset työnjaolliset roolit, kuka tekee mitäkin, milloin ja miten, ja turvatkaa tuen jatkuvuus ja oikein kohdentuminen.
- Pyri tekemään asiat perheelle mahdollisimman helpoksi. Sopikaa esimerkiksi, että hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjatut palvelutarpeet voivat toimia hakemuksena, jolloin ei tarvita erillisiä hakemuksia.

Lopuksi voit vielä varmistaa:

- **Kuulluksi tuleminen.** Kysy, onko perheen tilanne, ongelmat ja huolet tunnistettu?

Onko perheen näkemys otettu riittävästi huomioon hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä?

Käy vielä läpi palvelutarpeet ja tarkista, että perheen toivomukset ja mielipide näkyvät.

Jos perheen palvelutarpeisiin ei voida vastata heidän toivomallaan tavalla, neuvottele siitä, miten olisi seuraavaksi käytännössä paras toimia.

- **Tarkistaminen.** Anna perheen tarkistaa suunnitelma ajan kanssa ja pyytää siihen tarvittaessa muutoksia. Kysymällä varmistut, että perhe on ymmärtänyt suunnitelman sisällön.
- **Muutoksenhaku.** Vaikka itse suunnitelma ei olekaan päätös palveluista, kirjataan mahdolliset eriävät mielipiteet suunnitelmaan. Jos perhe on tyytymätön suunnitelman sisältöön, neuvo heitä muutoksenhaun tekemisessä – miten se tehdään, mihin lähetetään ja missä ajassa muutoksenhaku on tehtävä.

Tässä vielä avuksesi työvälineet [hoito- ja palvelusuunnitelman laadun varmistaminen \(pdf\)](#) sekä [valmistautuminen hoito- ja palvelusuunnitelmapalaveriin \(pdf\)](#).

Miten kehittää omaishoitajien lakisääteisen vapaan järjestämisen tapoja?

Omaishoitajan työssäkäynnin onnistuminen edellyttää myös monipuolisia omaishoidon vapaiden järjestämistapoja.

Lähtökohtaisesti vapaat tulee järjestää ensisijaisesti avohuollon tukitoimenpiteinä ja aina tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hoidettavan henkilön tilapäishoidon laatu koostuu monista tekijöistä. Tässä omaishoidon toimijoiden ja asiakkaiden toiveiden pohjalta kehitettyjä työvälineitä [Omaishoidon tilapäishoidon laatu.pdf](#) sekä [esimerkkejä omaishoitajien lakisääteisen vapaan järjestämistavoista.pdf](#)

Mistä saisin itselleni lisäkoulutusta ja materiaalia?

Omaishoitajien parissa työskenteleville suunnatun Omaishoitotiedotteen voi tilata sähköpostiinsa. Omaishoitajaliitto julkaisee tiedotteen neljä kertaa vuodessa. [Lue uusin Omaishoitotiedote.](#)

Omaishoitajaliitto järjestää avoimia [seminaareja ja koulutuksia](#), joissa teemoina ovat esimerkiksi omaishoitoon liittyvä lainsäädäntö, erilaiset omaishoitajien erityisryhmät ja heidän tarpeensa sekä omaishoitajien hyvinvoinnin edistäminen ja jaksamisen tukeminen.

Liitto kouluttaa myös omaishoitajien valmennusten toteuttajia (Ovet-ohjaajia) sekä vertaisryhmäohjaajia.

Omaishoitajaliitto julkaisee omaishoidosta erilaisia materiaaleja, joista osa on suoraan ladattavissa pdf-muodossa ja osa maksullisia tilaustuotteita. Ladattavissa olevia ja veloitusettomia sekä maksullisia tilaustuotekirjoja ja -oppaita löydät täältä: [materiaalipankki](#).

Miten kohdata omaishoitaja yhteistyökumppanina?

Omaishoitaja on arvokas yhteistyökumppani sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Hänellä on tietoa hoidettavan läheisen terveydestä, toiveista, kiinnostuksen kohteista ja kodin olosuhteista.

Omaishoitaja mahdollistaa jatkohoidon onnistumisen kodissa, mihin hän tarvitsee tukea ja ohjausta myös itselleen.

Omaishoitotilanteen asiakas- ja palveluohjaus koostuu

- neuvonnasta ja tukemisesta
- palveluita koskevan tiedon jakamisesta
- omaishoitoperheen kuulemisesta
- omaishoitoperheen arvostavasta kohtaamista
- ratkaisujen yhdessä etsimisestä ja löytämisestä

Ohjauksessa on tärkeä tukea vaikeissa tunnekokemuksissa, joita esim. sairaus, vammautuminen, elämäntilanne tai ne kaikki yhdessä aiheuttavat, ja auttaa omaishoitajaa selviytymään ja oppimaan elämään uudenlaisen elämäntilanteen kanssa.

Omaishoitajan ja ammattihenkilöstön sujuva yhteistyö ja luottamuksellinen suhde tukevat omaishoitajan jaksamista, hoidettavan läheisen hyvinvointia ja ammattihenkilöstön mahdollisuutta tukea omaishoitoperhettä.

Omaishoitajat haluavat useimmiten olla vahvasti mukana läheisensä hoidon suunnittelussa.

Omaishoitaja tuntee hoidettavan läheisensä parhaiten ja hän pitää hyvin positiivisena asiana, kun omaishoitajan asiantuntemusta arvostetaan ja hyödynnetään.

Omaishoitaja on myös oman tilanteensa ja jaksamisensa paras asiantuntija.

Omaishoitajalla ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilla on yhteinen tavoite: hoidettavan läheisen hyvinvointi.

Kun omaishoitaja huomioidaan kumppanina osana hoitotiimiä sekä huolehditaan myös hänen tuen tarpeestaan, luodaan paremmat edellytykset omaishoidolle.

Kiinnitä huomio seuraaviin seikkoihin:

- Ota omainen mukaan yhteistyöhön, hänellä on arvokasta tietoa hoidettavasta läheisestä.
- Selvitä, haluaako omainen toimia sairastuneen/vammaisen/iäkkään läheisensä omaishoitajana vai toivoisiko/tarvisisiko perhe jotakin muuta tuki- ja hoitomuotoa.
- Kuuntele. Omaishoitajaa uuvuttavat muun muassa huolehdittavien asioiden suuri määrä, hoidon sitovuus, vapaahetkien puute.
- Miettikää yhdessä, kuinka omaishoitajan sosiaalisten suhteiden säilymistä voisi tukea. Omaishoitajien voi olla vaikea irrottautua muun muassa asioille tai virkistystoimintaan.
- Kerro sijaishoidon järjestelyistä: sijaishoitajan saamisesta kotiin, sijaishoitopaikan saamisesta esimerkiksi hoitajan sairastuessa ja jaksohoitopaikoista.
- Millaisista tukimuodoista omaishoitaja hyötyisi? Selvitä, mitä etuuksia ja palveluja on saatavilla ja ohjaa omaishoitaja sosiaalityöntekijän tai palveluohjaajan luokse.
- Keskustele omaishoitajan kanssa työn ja omaishoidon yhteensovittamisen vaatimista järjestelyistä.
- Tunnista riskitilanteet: omaishoitajan unettomuus, mahdollinen kaltoinkohtelun uhka, masennuksen oireet ja päihteiden käyttö.

Miten auttaa omaishoitajaa, joka kokee tulleensa väärinkohdeksi?

Viranomaisen on tehtävä päätös palveluhakemuksiin. Päätöksiin tyytymätön voi tehdä asiasta tarvittaessa valituksen.

Valitusohjeet on kerrottava palvelua koskevassa päätöksessä.

Jos taas haluaa valittaa kohtelusta, hoidon tai palvelun laadusta, tulee tehdä muistutus tai kantelu.

Ennen muistutuksen tai kantelun tekemistä on suositeltavaa selvittää asiaa sosiaali- tai terveydenhuollon palvelua antaneessa toimintayksikössä, jossa voidaan selvittää mahdollisesti tapahtuneita puutteita, virheitä tai väärinkäsityksiä.

Hyvinvointialueilla on

- sosiaaliasiavastaava, jonka tehtävänä on neuvoa sosiaalihuollon asiakkaita heidän asemaansa ja oikeuksiinsa liittyvissä kysymyksissä.
- potilasasiavastaava, jolta voi kysyä apua terveydenhuollossa.

Jos asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene itse tekemään muistutusta tai jos hän on kuollut, muistutuksen voi tehdä hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu läheisensä. Muistutus tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti.

Potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Omaiset voivat ilmaista oman tahtonsa, mutta päätökset tehdään aina potilaan tahdon mukaisesti.

Potilasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Potilaan äidinkieli, hänen yksilölliset tarpeensa ja kulttuurinsa on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon hänen hoidossaan ja kohtelussaan.

(Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992)

Sosiaalihuoltoa tai terveydenhuoltoa koskeva kantelu tehdään aluehallintovirastoon tai Valviraan vapaamuotoisesti tai kantelulomakkeella. [Lisätietoa STM sivuilta.](#)

Eduskunnan oikeusasiamiehen puoleen voi kääntyä, jos epäilee, että viranomainen tai virkamies ei ole noudattanut lakia tai täyttänyt velvollisuuksiaan tai jos kantelija epäilee, että perus- ja ihmisoikeudet eivät ole toteutuneet asianmukaisesti.

Kantelun voi tehdä itseään koskevasta asiasta, mutta kannella voi myös toisen puolesta tai yhdessä muiden kanssa. Tällöin on syytä liittää mukaan valtakirja.

Nimettömiä kanteluja ei tutkita.

Oikeusasiamies tutkii kantelun, jos sen perusteella on aihetta epäillä, että viranomainen on toiminut lainvastaisesti tai jos oikeusasiamies muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta.

Kantelun tutkinta on maksutonta.

Kantelun käsittelyaika on keskimäärin kolme kuukautta.

Oikeusasiamies ei yleensä tutki kanteluita, jotka koskevat kahta vuotta vanhempia asioita.

Oikeusasiamies voi

- nostaa syytteen, jos kyse on vakavasta lainvastaisuudesta.
- antaa huomautuksen, jos viranomainen on menetellyt vastoin lakia tai laiminlyönyt velvollisuutensa.
- saattaa viranomaisen tietoon käsityksensä lainmukaisesta menettelystä.
- kiinnittää viranomaisen huomiota hyvän hallinnon vaatimuksiin tai näkökohtiin, jotka edistävät perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.
- tehdä viranomaiselle esityksen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi tai hyvittämiseksi.
- kiinnittää valtioneuvoston huomiota puutteisiin, joita on havainnut säännöksissä tai määräyksissä ja tehdä esityksiä puutteiden poistamiseksi.

Sen sijaan oikeusasiamies ei voi

- muuttaa tai kumota viranomaisten tai tuomioistuinten ratkaisuja.
- puuttua siihen, miten viranomainen on käyttänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin.
- määrätä maksettavaksi vahingonkorvauksia.
- antaa lainopillisia tai asianajollisia neuvoja.

Lisätietoa: Eduskunnan oikeusasiamiehen sivulta [Kantelu oikeusasiamiehelle](#)
Omaishoitajaliiton [Palveluopas](#)
[Sosiaaliturvaopas](#)-sivusto

Mitä ovat hoitotahto, valtakirjat, edunvalvonta ja edunvalvontavaltuutus?

Hoitotahto on henkilön tahdonilmaisus hänen tulevasta hoidostaan.

Se voi sisältää erityistoiveita omaan hoitoon liittyen ja myös hoitotoimenpiteistä kieltäytymisen.

Hoitotahdossa voidaan valtuuttaa toinen henkilö tekemään tarvittavat hoitopäätökset hoitotahdon laatijan puolesta.

Hoitotahdolla henkilö varmistaa, että hänen toiveensa otetaan hoidossa huomioon silloin, kun hän ei itse pysty niitä ilmaisemaan.

Hoitotahto

- tehdään yleensä kirjallisesti, jolloin siinä on tekijän omakätinen allekirjoitus ja päiväys.
- voidaan tallentaa sairaskertomuksen liitteeksi.
- vähentää myös omaisten epätietoisuutta ja ahdistusta hoitoratkaisuissa ja helpottaa lääkäreiden työtä.

Mikäli hoitotahto kulkee vain potilaan mukana, sairaskertomuksessa tulee olla merkintä hoitotahdon olemassaolosta.

Lain mukaan henkilö voi ilmaista hoitotahtonsa myös suullisesti.

Kelan hallinnoimassa kansallisen terveydenhuollon sairaskertomusarkistossa kanta.fi jokainen voi itse ylläpitää hoitotahtonsa ajanmukaisuutta.

Lisäksi terveydenhuollossa annetuista ja säilytetyistä hoitotahdoista menee tieto Kantaan.

Hoitotahdon sisällön voi kirjoittaja vapaasti valita. Hoitotahdossaan henkilö ei voi kuitenkaan edellyttää lääketieteellisiä tai sairaanhoidollisia toimenpiteitä, jotka eivät kuulu hänen sairautensa yleisesti hyväksytyyn hoitoon.

Hoitotahdon tekijä voi milloin tahansa peruuttaa oman hoitotahtonsa tai muuttaa sen sisältöä. Muutos tai peruutus tulee kirjata huolellisesti.

Hoitotahdon tekemisestä kannattaa kertoa läheisille.

Lisätietoa [hoitotahdosta \(THL\)](#).

Valtakirjalla henkilö antaa valtuutetulle oikeuden hoitaa omia asioitaan.

Valtakirja voi olla muodoltaan avoin tai yksilöity tietyn tai tiettyjen tehtävien hoitoon.

Valtakirjasta tulee ilmetä:

- riittävät tiedot valtuuttajan ja valtuutetun yksilöimiseksi
- mitä asioita valtuutus koskee
- saako valtuutetulle asioiden hoitamiseksi antaa valtuuttajaa koskevia, salassa pidettäviä tietoja
- valtuuttajan allekirjoitus nimenselvennyksineen sekä päiväys
- todistajat (eivät välttämättömiä, mutta suositellaan riitatilanteiden varalle).

Kelassa asiointia varten tarvitaan oma [Kelän valtakirja](#). (Kela)

Samoin [verottajan lomakkeet](#) sisältävät omat valtakirjapohjansa ja sen avulla voi hoitaa hoivan tarvitsijan veroasioita.

Useilla pankeilla on käytössään omat valtakirjamallinsa.

Lisää tietoa Digi- ja väestötietoviraston sivuilta [edunvalvontavaltuutuksesta ja edunvalvonnasta](#) . Oulun seudun omaishoitajien ja läheisten yhdistyksen tekemä [Puhu ja ennakoi, Opas etäomaishoitajille \(pdf\) osol.fi](#).

Miten omaishoidon tuki vaikuttaa eri etuisuuksiin?

Asiakkaalla on oikeus saada tietoa palveluvaihtoehdoista ja niihin liittyvistä asiakasmaksuista.

Sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan esimerkiksi hänen toimeentuloonsa.

Lue [Lähellä lehdestä 3/2019](#), miten kunnan kanssa omaishoidon sopimuksen tehneen omaishoitajan palkkiot vaikuttavat eri etuuksiin.

Työnantajille

Suomessa arvioidaan olevan noin 700 000 henkilöä, jotka huolehtivat päivätyönsä ohessa läheisestään tämän sairauden tai vammaisuuden vuoksi. Väestön ikääntyessä työn ja hoivan yhdistäminen koskettaa jo niin monia, että se vaikuttaa laajasti työyhteisöjen arkeen.

Hyviä käytäntöjä ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamisesta tarvitaan.

Omaishoitoystävällisten käytäntöjen hyötyjä

Edistykselliset työnantajat ja työyhteisöt tunnistavat ansiotyön ja työntekijän läheisen hoidon yhteensovittamisen merkityksen.

- Omaishoitoystävälliset ratkaisut työpaikoilla lisäävät työntekijöiden työhyvinvointia ja työnteon motivaatiota.
- Työntekijän läheisen hoitoon liittyvät työelämän joustot vähentävät työntekijän stressiä ja sairauspoissaoloja.
- Joustoilla voidaan parantaa työn organisointia ja työvuorosuunnittelua sekä edistää työn tuottavuutta.
- Omaishoitoystävällisyys voi kirkastaa työnantajabrändiä, lisätä kilpailuetua sekä henkilöstön saatavuutta ja sitoutumista sekä vähentää ennen aikaista eläköitymistä.

Omaishoitoystävälliseksi työyhteisöksi, miten lähteä liikkeelle?

Työnantajan on tärkeää olla tietoinen siitä, että työn ja läheisen hoidon yhdistäminen on yleistä ja se voi olla myös työntekijää uuvuttavaa. Hoitojärjestelyt, unen puute, oman ajan vähyys, käytännön asioiden hoitaminen kesken työpäivän ja huoli läheisestä voivat kuormittaa henkisesti ja fyysisesti.

Työssäkäyvät omaishoitajat toivovat työkavereilta ymmärrystä, kun he tarvitsevat arjen sujumista helpottavia joustoja esimerkiksi työaikoihin tai mahdollisuuksiin hoitaa läheisen hoitoasioista työvuoron aikana. Omaishoitajat saattavat tarvita myös eri mittaisia vapaita hoitovastuunsa vuoksi.

Työn ja omaishoidon yhteensovittamisen mahdollisuuksiin kannattaa työpaikoilla kiinnittää yhdessä huomiota, käydä keskusteluja ja kartoittaa tarvittaessa kyselyllä henkilöstön tarpeita, odotuksia sekä ideoita työnteon ja läheisten hoidon yhteensovittamiseksi.

Työyhteisössä on hyvä tehdä linjaukset, ohjeet ja suunnitelma omaishoitoystävällisyyden edistämiseksi ja henkilöstön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Tässä voi hyödyntää myös [Omaishoito ja perheystävällisyys työpaikalla, malli pelisääntöjen laatimiseksi.pdf](#)

Joustavien työkäytäntöjen ja asioiden kirjaaminen ohjeisiin

Työn ja muun elämän yhteensovittamisesta kannattaa tehdä läpileikkaava teema työyhteisössä. Linjaukset ja periaatteet on hyvä kirjata:

- strategiaan ja arvoihin
- johto- ja henkilöstösääntöön
- tasa-arvo- sekä henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan
- työhyvinvointisuunnitelmaan ja työsuojelun toimintaohjelmaan
- etätyöohjeeseen, muihin sisäisiin ohjeisiin, sääntöihin (esim. perehdytys)
- työterveyshuollon suunnitelmaan ja varhaisen tuen malliin
- muihin suunnitelmiin, esimerkiksi ikäohjelmaan

Työyhteisön omaishoitoystävällisyyttä koskevat linjaukset, perhevapaiden ja joustojen käytäntöjä koskevat periaatteet ja säännöt tulisi olisi helposti kaikkien työntekijöiden saatavilla.

Joustavat työkäytännöt osaksi työyhteisön arkea

Halu edistää aktiivisesti työn ja muun elämän yhteensovittamista olisi hyvä huomioida organisaatiolle, sen yksiköille, tiimeille ja yksittäisille työntekijöille asetettavissa tavoitteissa. Siis kaikilla työnteon tasoilla.

Organisaatiossa kannattaa nimetä vastuuhenkilö ja hänelle tukiryhmä edistämään työn ja muun elämän yhteensovittamista.

Esihenkilöillä on tärkeä rooli ottaa huomioon työntekijöiden elämänkaaren eri vaiheisiin liittyviä perhe-elämän vastuita, jotka vaikuttavat työnteon edellytyksiin.

Työntekijöitä tulee kohdella tasapuolisesti, mutta tilannekohtaisia joustoja on oltava mahdollista käyttää.

Työnteon sujuvuutta voidaan edistää, kun tilanteiden muuttumiseen kiinnitetään ennalta huomiota.

Tärkeää on seurata työn ja muun elämän yhteensovittamisen mahdollistamiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia tuloksellisuuteen ja työhyvinvointiin.

Henkilöstön kokemuksia käytäntöjen sujuvuudesta ja vaikutuksista on hyvä kartoittaa säännöllisesti.

Keskustelukulttuurin kehittäminen

Joskus työntekijän voi olla vaikea puhua omasta tilanteestaan työpaikalla. Kun esihenkilö tietää, että jonkun työntekijän mieltä painaa huoli läheisestä, kannattaa hänen ottaa asia rohkeasti puheeksi työntekijän kanssa. Johdon ja esihenkilöiden esimerkki ja keskustelun käynnistäminen on tärkeää. Yhtä lailla esihenkilön, ylimmän johdon sekä työkavereiden tuki ja ymmärrys tukevat omaishoitajan jaksamista.

Esimerkkejä työn ja perhe-elämän yhteensovittamista tukevan keskustelukulttuurin edistämiseksi:

- Työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä käsitellään avoimesti mm. kehityskeskusteluissa ja työhyvinvointipäivissä.
- Puhutaan aina positiiviseen sävyyn läheisen hoitamisen vuoksi olevan työntekijän ja työkaverin poissaolosta. Sallitaan perheeseen liittyvät puheenaiheet ja tunteet työpaikalla.
- Pidemmistä perhe- tai omaishoitovapaista keskustellaan ajoissa. Samalla sovitaan yhteydenpidosta vapaan aikana.
- Perhevapaalla oleville voidaan luoda oma keskustelukanava esimerkiksi Whatsappissa.
- Perhevapaalla oleva työntekijä kutsutaan hänen halutessaan mukaan työpaikan tapahtumiin, kuten pikkujouluihin, läksiäisiin tai tiimitapahtumiin ja hänelle välitetään tietoa työpaikan tärkeistä tapahtumista perhevapaan aikana.

Työaikaan liittyviä joustoja

Työaikaan liittyvät joustot ovat keino mahdollistaa ansiotyön ja läheisen hoidon yhteensovittamista.

Hyväksi koettuja käytäntöjä on kerätty yrityksistä, julkiselta sektorilta ja Väestöliiton perheystävällinen työpaikka -ohjelmasta.

Työyhteisöissä on koettu toimiviksi joustoiksi esimerkiksi:

- Työmäärä on realistinen suhteessa työaikaan ja toimenkuvaan. Henkilöstöön ei kohdistu sellaisia työ- ja aikapaineita, jotka häiritsevät perhe- ja yksityiselämää.
- Esihenkilö seuraa työntekijän työmäärää ja jaksamista.

- Työntekijällä on mahdollisuus vaikuttaa omiin työaikoihinsa ja/tai työvuoroihinsa. Työntekijälle ei kohdistu paineita ylitöihin saadakseen työnsä tehdyksi tai edetäkseen urallaan. Esihenkilö pyrkii organisoimaan työn ja työajat mahdollisimman hyvin kunkin elämäntilanteeseen sopiviksi ja joustaviksi.
- Esihenkilö kannustaa tasapuolisesti kaikkia työntekijöitä tarvittaessa jäämään tilapäisesti kotiin hoitamaan sairastunutta lasta tai lähiomaista.
- Tiivistetty työaika, jossa kahden viikon työaika tehdään yhdeksän työpäivän aikana ja työntekijä saa vapaapäivän.
- Palaverit ja koulutukset pidetään sovitulla ydintyöajalla, esim. klo 9–15.
- Työaikapankki, jonka ansiosta työntekijä pystyy käyttämään vapaita ja muita joustoja tarpeen mukaan.
- Osa-aikatyön mahdollisuus määrääjäksi, jonka jälkeen työntekijällä on mahdollisuus jatkaa edelleen osa-aikaista työntekoa tai siirtyä takaisin kokoaikatyöhön.
- Puhelinetiketti: sovittu, miten ja missä työntekijän voi puhelimitse hoitaa läheisensä hoivaan liittyviä asioita, rauhaisa tila, yksityisyyden suoja.
- Työajan liukumista ja poissaoloista voidaan sopia yksilöllisesti.
- Kaikki työterveyshuollon käynnit voi tehdä työajalla. Työntekijällä on oikeus osallistua työpäivän aikana myös laajaan perhekohtaiseen terveystarkastukseen.
- Lomarahat voidaan muuntaa vapaiksi, säästövapaat ovat käytettävissä.

Lisätietoa perheystävällisistä käytännöistä [Väestöliiton sivuilta](#)

Etätyökäytäntöjä

Etätyömahdollisuuksilla voidaan tukea työelämän omaishoitoystävällisyyttä esimerkiksi seuraavasti:

- Esihenkilö tukee etätöiden tekemistä. Etätöiden pelisäännöistä, tietoturvasta ja muista ehdoista sovitaan selvästi.
- Työntekijä voi tehdä etätöitä sovitun määrän ja vaikuttaa etätöskentelynsä ajankohtiin, työpaikan ja työyhteisön periaatteiden mukaan.
- Työntekijä voi valita etätöpaikkansa myös muualla kuin omassa kodissaan esim. ikääntyneen vanhempansa luona.
- Työntekijä saa etätöpaikkaan tarvittavat työvälineet. Myös asiakaspalvelutyö voidaan mahdollistaa etätöinä.

- Työntekijällä on mahdollisuus ilman ansionmenetystä tehdä kaksi viikkoa 4 tunnin työpäivää etänä (20 tuntia / viikko) lapsen aloittaessa perusopetuksen 1. luokan.

Omaishoitoystävällisyys on kilpailuvaltti myös rekrytoinnissa

Omaishoitoystävällisyys on työmarkkinoilla kilpailuvaltti. Edistykselliset työnantajat huomioivat omaishoitoystävällisyyden myös henkilöstön rekrytoinnissa.

Työnantajan kannattaa viestittää avoimesti eri foorumeilla perhe- ja omaishoitoystävällisyydestään. Myös työpaikkailmoituksessa ja työhaastattelussa kannattaa kertoa käytössä olevista joustoista ja eduista.

Työntekijän valintatilanteessa omaishoitoystävällisyys näkyy siinä, että henkilö valitaan pätevyyden, työkokemuksen ja parhaiten tehtävään soveltuvuuden mukaan perhetilanteesta riippumatta.

Lait, jotka mahdollistavat työn ja omaishoidon yhteensovittamista

Eri lait määrittävät perhe- ja omaishoitovapaita. Keskeisimmät lait on koottu [Väestöliiton Perheystävällinen työpaikka -sivuille](#).

[Faktopaperi työnantajat \(pdf\)](#)

[Infograafi työnantajille \(jpg\)](#)

[Kyselytutkimus omaishoidon järjestelyistä työnantajille, Taloustutkimus 9/2021 \(pdf\)](#)

Työnantajat omaishoitajien tukena, [Britannian malli](#) Employers for carers –sivustolla.

Päätäjille

Suomessa arvioidaan olevan noin 700 000 henkilöä, jotka huolehtivat päivätyönsä ohessa läheisestään esimerkiksi sairauden tai vammaisuuden vuoksi.*

Väestön ikääntyessä ja työurien pidentyessä työn ja läheisen hoivan yhdistäminen yleistyy entisestään.

Monet työssäkäyvät läheistään hoitavat joutuvat luopumaan ansiotyöstä osittain tai kokonaan, koska työelämän joustot eivät toimi tai kun tarjotuista palveluista ei saa riittävästi tukea.

Läheishoivan ja ansiotyön yhteensovittamisen kokonaisuutta on ajateltava uudelleen. Tarvitsemme sekä paikallisia että valtakunnallisia päätöksiä, jotka mahdollistavat työn ja läheisen hoidon parempaa yhdistämistä.

Omaishoidon kehittäminen ja resursoiminen tulee olla keskeinen osa hoiva- ja palvelujärjestelmää maakunnissa ja valtakunnallisesti.

*Kauppinen, T. ym. 2013. Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Työterveyslaitos.

Kiitos, että olet päättäjänä mukana edistämässä omaishoitoystävällistä yhteiskuntaa.

Päätöksenteon tueksi tarvittavaa tietoa

Valtakunnallisia päätöksiä

Muutostarpeet:

- Työssäkäyvillä omaishoitajilla on oltava aito mahdollisuus valita roolinsa ja saada läheisensä hoitoon tarvittava tuki.
- Ansiotyön ja perhe-elämän yhteensovittamiseen tarvitaan tukea kaikissa työuran vaiheissa.
- Palvelu- ja tukijärjestelmä tulee uudistaa vastaamaan perheiden ja työelämän tarpeita.
- Omaishoitajat tarvitsevat läheisensä hoidosta johtuviin ansiotulomenetyksiin kompensatiota.

Tarvittavat toimenpiteet:

- Kansallinen omaishoidon strategia, joka ottaa huomioon myös työikäisten omaishoitajien tarpeet.
- Enemmän resursseja omaishoidon kehittämiseen ja palveluiden järjestämiseen hoidettaville läheisille. Tarvitaan myös seurantaa ja arviointia omaishoidon kehittämisestä.
- Lainsäädäntöuudistukset, jotta ansiotyön, omaishoidon ja sosiaaliturvan yhteensovittamiseen saadaan toimivat käytännöt.

[Lakimuutostarpeet työikäisten omaishoitajien tukemiseen, 2023.pdf](#)

[Muutostarpeet 8/2022 voimaan tulleeseen lakiin omaishoitovapaasta.pdf](#)

[Omaishoitajaliiton esittämät suositukset sosiaaliturvauudistukseen.pdf](#)

[Omaishoitajaliiton kannanotto THL:n ehdotukseen omaishoidon tuen uudistamisesta.pdf](#)

[Omaishoitajien työttömyysturvan muutostarpeet.pdf](#)

[Tartuntatautilain muutostarve yli 16-vuotiaan henkilön omaishoitajan ansionmenetyksen korvaamiseksi karanteenin tai eristyksen aikana.pdf](#)

Alueellisia päätöksiä

Muutostarpeet:

- Omaishoidon toimintapolitiikkaa on kehitettävä määrällisesti ja sisällöllisesti. Ilman omaishoitoa tukevien toimintakäytänteiden uudistusta ja kehittämistä sote-rakenneuudistus ei pääse tavoitteisiinsa.
- Hyvinvointialueilla tulee olla selvä käsitys alueen omaishoidon kokonaistilanteesta ja tuen tarpeista. Hyvinvointialueen tulee osoittaa selkeät kehittämiskohteet, joilla omaishoitajien asemaa parannetaan.
- Sopimusomaishoidon tulkitaan toisinaan edellyttävän ansiotyöstä luopumista. Tällaiset linjaukset tulee poistaa. Työssäkäyvä omaishoitaja tarvitsee tukea ja palveluita hoivaa tarvitsevalle läheiselleen, kuten kuntouttavaa päivätoimintaa ja sijaishoitoa.

Tarvittavat toimenpiteet:

- Omaishoitomyönteiset linjaukset omaishoidon kehittämiseen ja palveluiden tarjoamiseen ottaen huomioon myös työssäkäyvät omaishoitajat.

- Omaishoitajien osallisuuden vahvistaminen palveluiden suunnittelussa ja päätöksenteossa.
- Räätelöidyt palvelumallit. Tätä tukemaan tarvitaan perhekohtainen omatyöntekijä, joka huomioi omaishoitajan tai hänen perheensä tilanteen kokonaisvaltaisesti.
- [Omaishoitajan vapaan järjestymisen vaihtoehtoja \(pdf\)](#) tulee laajentaa ja ottaa huomioon myös sopimusomaishoidon ulkopuolella olevien omaishoitajien tuen tarve.
- Omaishoitajien, ammattilaisten ja omaishoitajayhdistysten yhteistyötä. Hyvinvointialueelle tulee perustaa erillinen omaishoidon kehittämisen toimikunta, jonka tehtävänä on edistää omaishoitomyönteisen kulttuurin kehittymistä, saattaa yhteen alueen toimijoita, edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja tiedonkulkua sekä vaikuttaa asioihin, joilla voidaan vahvistaa omaishoitoperheiden hyvinvointia. Toimikunnassa tulee olla mukana järjestöjen edustajat. Järjestöillä tulee olla selkeä rooli palveluketjuissa ja hyvinvoinnin edistämisessä, sillä auttamistoiminnan on pysyttävä lähellä avun tarvitsijaa.
- Resursseja mahdollistamaan omaishoidettavien ja omaishoitajien arjen sujuminen.

Omaishoito lukuina

Työssäkäyvistä suomalaisista noin joka kolmas hoitaa jossain määrin läheistään esimerkiksi sairauden tai vamman tuoman toimintakyvyn heikkenemisen vuoksi. Lähes puolella miljoonalla palkansaajalla on vähintään viikoittain huolenpitovastuita kotitalouden ulkopuolisista aikuisista. Yli satatuhatta palkansaajaa huolehtii lähes päivittäin kotitalouden ulkopuolisesta aikuisesta.

Sopimusomaishoitajista lähes puolet on työikäisiä omaishoitajia.

[Omaishoito lukuina \(pdf\)](#)

Omaishoidon tukeminen on hyvä sijoitus

Omaishoito ja sen tukeminen kannattaa nähdä keskeisenä osana hoivan kokonaisratkaisua. Sijoittamalla omaishoitoon voidaan vastata hoivan haasteisiin, jotka kumpuavat muun muassa väestön ikääntymisestä, hoitajapulasta, palveluvajeesta ja palveluiden laadun ongelmista.

Tukemalla omaishoitoa edistetään ihmisten mahdollisuutta asua omassa kodissaan. Ottamalla huomioon omaishoidon eri asiakasryhmät muun muassa työssäkäyvät omaishoitajat, valtio ja kunnat/hyvinvointialueet säästävät (vrt. vaihtoehtoiskustannuksiin).

[Omaishoito on kunnalle edullista \(pdf\)](#)

Omaishoidon lakisääteisten vapaiden kehittäminen

[Omaishoitajaliiton linjauksia omaishoidon lakisääteisten vapaapäivien kehittämisestä \(pdf\)](#)

Omaishoitajaliiton kannanotot

Omaishoitajaliitto on aktiivinen vaikuttaja. Voit tutustua liiton uusimpiin kannanottoihin ja lausuntoihin täältä: [Omaishoitajaliiton kannanotot ja lausunnot](#)

[Faktopaperi päättäjille.pdf.](#)

[Video päättäjille omaishoidosta.](#) (tunnistaomaishoitaja.fi)

Hallinto-oikeuden päätöksiä ja ennakkotapauksia

Onko omaishoitajaksi ryhtyminen pätevä syy irtisanoutumiseen työstä ilman karenssia työttömyysetuuteen?

Yleensä omaishoitajuus ei ole pätevä irtisanoutumisen syy työttömyysetuuden saamiseksi, mutta poikkeuksiakin esiintyy.

Vakuutusoiikeus 4415:99. X oli eronnut omasta pyynnöstään vakinaisesta työsuhteesta toiselle paikkakunnalle muuttamisen takia, koska hän katsoi näin voitavansa paremmin hoitaa sairasta 70-vuotiasta isäänsä.

Isän kotipaikkakunnalla X:lle myönnettiin omaishoidon tuki isänsä hoitamisesta. Hän ilmoittautui myös työttömäksi työnhakijaksi ja haki työttömyyspäivärahaa.

Työvoimatoimikunta määräsi X:n karenssiin, koska hän oli eronnut työstään ilman pätevää syytä. X valitti työvoimatoimikunnan päätöksestä.

Vakuutusoiikeus määräsi työttömyyskassan maksamaan X:lle työttömyyspäivärahaa karenssin ajalta.

X:n muutto toiselle paikkakunnalle vakavasti sairastuneen isän hoitamiseksi pidettiin pätevänä syynä työstä eroamiselle.

Omaishoidon tuen saaminen ei siis sinänsä ole esteenä työttömyysturvan maksamiselle, ellei hoitotyön sitovuus ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle.

X:llä katsottiin olevan oikeus työttömyysetuuteen. Hänen katsottiin olevan työmarkkinoiden käytettävissä, koska isän hoito oli järjestettävissä muulla tavoin, jos X:lle tarjottaisiin kokoaikatyötä.

Katsotaanko omaishoitajan työllistyvän omassa työssään omaishoitajana?

Mitä sitovampi omaishoitotilanne on, sitä todennäköisempää on, että omaishoitajaa ei hyväksytä työttömänä työnhakijana työttömyysetuuden saajaksi. Asiaan voivat vaikuttaa monet seikat kuten aiempi ansiotyöhistoria omaishoidon aikana tai kunnan antama todistus hoidon järjestymisestä, jos omaishoitajalle tarjotaan kokoaikatyötä.

Vakuutusoiikeus 21.10.2020. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta oli katsonut puolisoaan hoitaneen omaishoitajan työllistyneen päätoimisesti omassa työssään.

Valitus hylätystä työttömyysetuuspäätöksestä ei muuttanut.

Vakuutusoiikeus kumosi muutoksenhakulautakunnan päätöksen ja myönsi työttömyysetuuden.

Omaishoitaja katsottiin oikeutetuksi ansiosidonnaiseen päivärahaan, vaikka hoito- ja palvelusuunnitelman mukaan hoidettava tarvitsi hoitoa ympärivuorokautisesti.

Peruste: Sosiaali- ja terveystieteiden antoi todistuksen, jonka mukaan puolison hoito järjestyisi, jos omaishoitajalle tarjotaan kokoaikatyötä.

Omaishoito ei estänyt kokoaikatyön hakemista ja työttömyyskorvausta.

Voiko hyvinvointialue evätä omaishoidon tuen sillä perusteella, että olen osan aikaa päivästä työssä?

Hallinto-oikeus katsoi, että omaishoidon tuesta annetussa laissa hoidon sitovuuden ja vaativuuden osalta ei ole asetettu hoidettavan tai hoitajan poissaoloon liittyviä aikarajoja. Hallinto-oikeus katsoi, että sosiaalilautakunta ei ollut voinut hylätä omaishoidontukihakemusta sillä perusteella, että omaishoitaja oli osan päivästä työssä kodin ulkopuolella.

Hallinto-oikeus antoi merkitystä hoidettavan kodin ulkopuolisille hoitoajalle ja myös sille, kuinka paljon henkilö tarvitsi hoitoa ja huolenpitoa. Hoitopalkkiota ei voida alentaa tai hakemusta hylätä yksinomaan sen johdosta, että hoitaja ei osallistu kokoaikaisesti hoidettavan hoitoon. Tällöin tulee selvittää ne syyt, jotka mahdollistavat esimerkiksi hoitajan työssäolon ja se, miten hoitajan poissaolo vaikuttaa annettavaan hoitoon.

(Hämeenlinnan HAO 2.2.2007 Nro 07/0070/4)

Lyhytaikaishoidon vaikutus palkkioon

Hallinto-oikeuksien päätöksiä:

- Jos hoidettava on intervallihoidossa kaksi viikkoa kerrallaan, omaishoitajan antaman hoidon ja huolenpidon voidaan katsoa olevan vähäistä, jos intervallihoidon ei ole säännöllistä (Helsingin HAO 31.1.2007 nro 07/0133/6: kunta ei voinut poistaa omaishoidon tukea niiltä kuukausilta, jolloin intervallihoidon ei annettu, mutta intervallihoidon kuukausilta kyllä).
- Lapsi oli kaupungin järjestämässä maksuttomassa iltapäivähoitossa. Omaishoidon tukea koskeva hakemus oli hylätty sillä perusteella, että lapsi sai iltapäivähoitoa.

Hallinto-oikeus katsoi, että omaishoidon tukeen kuuluu aina rahana maksettava palkkio.

Kunnallinen kotipalvelu ja muut vastaavat palvelut voivat vähentää omaishoidon tarvetta siten, että runsaasti palveluita saavan kohdalla palkkio on alempi kuin hoitoisuudeltaan samanlaisella, mutta kokonaan omaishoitajan hoidon varassa olevalla henkilöllä.

Omaishoidon palkkiota ei voida evätä yksinomaan sillä perusteella, että henkilö saa omaishoitajan työtä tukevia palveluita, ellei kyse ole laitoshoidosta. Helsingin HAO 14.4.2008 Nro 08/0247/4.

Hallinto-oikeus katsoi, että hoitopalkkiota ei voida alentaa kaavamaisesti sen johdosta, että henkilö saa kunnallista palvelua tietyn määrän kuukaudessa selvittämättä tarkemmin, miten palvelujen saaminen tosiasiallisesti vaikuttaa hoidon sitovuuteen ja vaativuuteen kuukausittain.

Hallinto-oikeus totesi vielä, että merkitystä ei ole sillä, ovatko jotkut annetut palvelut maksuttomia omaishoidon sitovuutta arvioitaessa tai kunakin kuukautena maksettavan omaishoidon tuen lopullista määrää vahvistettaessa. Rovaniemen HAO 2.3.2007 Nro 07/0126/1.

Voiko omaishoidon tukea ja henkilökohtaista apua saada yhtä aikaa?

Hallinto-oikeuden päätös:

Alaikäiselle lapselle oli haettu vammaispalvelulain nojalla henkilökohtaista avustajaa koulujen lomien ajaksi sekä niiksi ajoiksi, jolloin omaishoitajana toimiva äiti osallistui työn kannalta välttämättömään täydennyskoulutukseen.

Sosiaalilautakunnan alainen viranhaltija oli hylännyt hakemuksen, koska kyse on lapsen hoidon järjestelystä ja lapsen äiti sai tukea erilaisista lapsen hoidon järjestämiseksi tarkoitetuista tukitoimista mm. omaishoidon tuesta.

Hallinto-oikeus totesi, että sosiaalilautakunnan alainen jaosto oli hylännyt lapsen äidin tekemän muutosvaatimuksen sillä perusteella, että hänellä oli mahdollisuus palkata lapselleen hoitaja henkilökohtaisen avustajan palkkaan nähden myönnettyillä ensisijaisilla tuilla (mm. omaishoidon tuella).

Hallinto-oikeus totesi, että lapsen äidille sosiaalihuoltolain perusteella myönnetty omaishoidon tuki on tosin vammaispalvelulakiin nähden ensisijainen, mutta omaishoitajalle maksettavaa tukea ei, samoin kuin Kansaneläkelaitoksen maksamaa hoitotukeakaan, ole tarkoitettu vammaispalvelulaissa tarkoitettun henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen.

Hallinto-oikeus katsoi, ettei hakijan muutosvaatimusta voitu hylätä jaoston mainitsemille perusteilla.

Hallinto-oikeus totesi, että lautakunnan jaosto ei ollut tutkinut, onko haettuun tukitoimeen ollut mahdollista myöntää korvausta vammaispalvelulain nojalla ja kun otettiin huomioon toisaalta lapsen henkilökohtaisen avustajan tarve ja toisaalta kunnassa käytettävissä olevat määrärahat.

Hallinto-oikeus kumosi ja palautti asian lautakunnan jaostolle uudelleen käsiteltäväksi. Helsingin HAO 12.10.2001 T 01/0769/6.

Muutoin omainen ei voi olla henkilökohtainen avustaja kuin poikkeuksellisesti erittäin perustelluista syistä esim. tulkinta, tulkkaus kommunikaatio, hyvin yksilöllinen hoiva, ei löydy ketään toista avustajaa.

Poikkeus: Jos henkilökohtaisen avun saaja ei ole tilanteessa työnantajana, vaan avustaja tulee yrityksestä (kunta ulkoistanut tämän palvelun), niin silloin em. erityisen painavaa rajausta ei ole, eli kunta ei voi kieltää omaista toimimasta henkilökohtaisena avustajana. Yritys, joka välittää avustajan päättää tällöin, palkkaako omaisen avustajaksi.

Voiko kunta evätä omaishoidon tuen alle kolmevuotiaalta?

Jos kunta evää omaishoidon tuen perustellen asiaa lapsen iällä, voi asiasta hakea itseoikaisua eli muistuttaa päättävää viranomaista, että ikä ei saa olla päätöksen perusteena.

Itseoikaisussa voi viitata esim. Kouvolan HAO 30.9.2008 Nro 08/0490/2

Kunta oli yleisohjeellaan määritellyt, että alle 3-vuotiaalle ei myönnetä omaishoidon tukea, vaan asiakas ohjataan kotihoidon tuen piiriin.

Hallinto-oikeus katsoi, että omaishoidon tuesta annetussa laissa ei aseteta mitään ikärajoituksia hoidettavana olevan henkilön suhteen.

Hallinto-oikeus viittasi perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatteeseen ja katsoi, että kunta ei ollut voinut asettaa omaishoidon tuesta annettuun lakiin perustuvan omaishoidon tuen saamiselle hoidettavana lapsen ikään kohdistuvaa ehtoa siitä, että lapsen pitää olla vähintään tietyn ikäinen ja asettaa kuntalaisia siten eriarvoiseen asemaan.

Työvälineitä

Näitä Työ ja omaishoito -teemaan sopivia työvälineitä voi hyödyntää esimerkiksi omaishoidon kehittämisessä ja asiakastyössä. Jos et löydä avuksesi sopivaa työvälinettä tai tiedät sellaisen, joka voisi olla myös näillä sivuilla, kerro se meille [Anna palautetta työ ja omaishoito -tietopankista](#)

Päivitämme tänne uusia työvälineitä.

Kiitos kun olet mukana yhteisessä kehittämistyössä.

Tarkistuslistoja ja vinkkejä

[Avuksi keinoja työssäkäyvän omaishoitajan jaksamisen tukemiseksi.pdf](#)

[Esimerkkejä omaishoitajien lakisääteisen vapaan järjestämistavoista.pdf.](#)

[Kuinka ottaa omaishoitotilanne puheeksi työpaikalla.pdf](#)

[Kymmenen vinkkiä omaishoitoperheiltä arjen sujumiseksi.pdf](#)

[Omaishoidon hoito ja palvelusuunnitelma laadun varmistaminen.pdf](#)

[Omaishoidon palkkioiden vaikutukset eri etuuksiin \(Lähellä-lehti 3/2019\)](#)

[Talous ja toimeentulo, tarkistuslista.pdf](#)

[Tarkistuslista etäomaishoitajan auttamiseen.pdf](#)

[Tilapäishoidon laadun tsekkauslista.pdf.](#)

[Työpäivän aikaisen tilapaishoidon järjestäminen.pdf](#)

[Työvälineitä ammattilaisille omaishoitajien kohtaamisiin](#)

[Valmistautuminen hoito ja palvelusuunnitelmapalaveriin.pdf.](#)

[Vinkkejä työttömälle omaishoitajalle.pdf.](#)

Oppaita ja linkkejä

[Alisaprojekti, nuoret hoivaajat](#)

[Cp-liiton opas tuista ja palveluista perheille.pdf](#)

[Järjestöjen sosiaaliturvaopas 2023](#)

[Kehitysvammaisten tukiliiton sosiaaliturvaopas 2022.pdf](#)

[Lait, jotka tukevat työn ja omaishoidon yhteensovittamista, Väestöliitto](#)

[Omaishoidosta usein kysytyjä kysymyksiä](#) (Omaishoitajat.fi)

[Omaishoito ja perheystävällisyys työpaikalla, malli pelisääntöjen laatimiseksi.pdf](#)

[Omaishoitoon liittyviä oppaita ja materiaaleja](#)

[Opas etäomaishoivasta](#) (Docplayer) (Oulun seudun omaishoitajat ja läheiset ry ja Pääkaupunkiseudun Omaishoitajat ja Läheiset ry)

[Opas omaishoitoa tukevien palveluiden suunnitteluun](#) (Docplayer)

[Työelämän joustoja.pdf.](#)

[Työelämän mielenterveysohjelma. hyvatyö.ttl.fi](#)

[Työpaikoilla hyväksi koettuja joustoja.pdf.](#)

[Työssäkäyvä omaishoitaja -opas.pdf](#) (tehnyt Espoon ja Kauniaisten omaishoitajat ja läheiset ry)

[Vammaispalvelujen käsikirja](#) (Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos)

[Yrittäjän ja omassa työssä työllistyvän työttömyysturva](#) (Työmarkkinatori)

[Erytisperheet.fi, tietopaketti erityislapsiperheiden sosiaalipalveluista](#)

[Erytisyys perheessä sisarusten kokemana, erityinensisaruu.fi](#)

[Verraton sisaruus. Kehitysvammaisten Tukiliiton julkaisusarja 1/2012](#)

Oikeudellista neuvontaa

[Asiakkaan ja potilaan oikeudet/valittaminen, Sosiaali- ja terveysministeriö](#)

[Henkilökohtaisen avun liitto, heta-liitto.fi](#)

[Ilmaista lakineuvontaa, Asianajajaliitto ry](#)

[Invalidiliitto](#)

[Kehitysvammaisten tukiliitto, lakineuvonta](#)

[Lakineuvonta vammaisuuteen tai sairauteen, Kynnys ry](#)

[Lastensuojelupalvelut, lakimiespalvelu, Pelastakaa lapset ry](#)

[Oikeuksien valvonta, Näkövammaisten liitto](#)

[Oikeusapu ja sen hakeminen, oikeus.fi](#)

[Omaishoitajaliiton ohjaus ja neuvonta](#)

[Talous- ja velkaneuvontapalvelut, Takuusäätiö](#)

Tutkimuksia ja linkkejä

[Taloustutkimus ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittaminen työpaikoilla-9.2021.pdf](#)

[Omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittaminen työmarkkinaneuvotteluissa, kyselyn tulokset 10.2022.pdf.](#)

[Selvityshenkilön raportti ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston tilaama julkaisu, 2018.pdf.](#)

[Työnantajat omaishoitajien tukena, Britannian malli , employersforcarers.org](#)

[Työssäkäynti ja läheis- ja omaishoiva, työssäjaksamisen ja jatkamisen tukeminen, 2015.pdf.](#)

Omaishoitajaliiton kannanottoja työelämäkysymyksiin

[Lakimuutostarpeet työkäisten omaishoitajien tukemiseen, 2023.pdf](#)

[Omaishoitajaliiton linjaukset sosiaaliturvan uudistamiseen 21.1.2021-1.pdf](#)

[Omaishoitajien työttömyysturvasta, muutostarpeet, 5.2023.pdf](#)

[Perhevapaaudistus – muutostarpeet 8/2022 voimaan tulevaan lakiin.pdf](#)

[Tartuntatautilain muutostarve omaishoitajan ansionmenetyksen korvaamiseksi karanteenin tai eristyksen aikana.pdf](#)

Faktapaperit ja infograafit

[Faktapaperi omaishoitajalle.pdf](#)

[INFOGRAAFI omaishoitajille.jpg](#)

[Faktapaperi työnantajalle.pdf](#)

[INFOGRAAFI työnantajalle.jpg](#)

[Faktapaperi päättäjälle.pdf](#)

Videot ja podcastit

[Rahkeet riittämään -seminaarin tallenne 18.3.2022.](#) Youtube

Omaishoitajaliiton seminaarista suuntia omaishoidon ja työelämän yhteensovittamiseen.

[Mitä jos asettuisit hetkeksi toisen asemaan.](#) Youtube

Mikkelin Seudun Omaishoitajat ja Läheiset ry:n video johdattelee omaishoitajuuden tunnistamisen äärelle.

[Omaishoidon monet kasvot.](#) Youtube

Omaishoito koskettaa kaikenikäisiä ihmisiä erilaisissa elämänvaiheissa. Heistä moni ei edes tunnista olevansa omaishoitaja. He näkevät vain rakkaan läheisen, joka tarvitsee apua. Omaishoito on työtä, ja ajoittain todella raskasta. Siksi on hyvä tietää, että omaishoitajalle on tarjolla apua ja vertaistukea.

[Petri on isänsä omaishoitaja.](#) Youtube

Omaishoitaja Petri Saarinen, 53, käy isänsä luona päivittäin 2–3 kertaa. Videolla Petri kertoo omaishoitoarjesta, Ovet-valmennuksesta saadusta tuesta ja ilon aiheista.

[Kirsi Hokkila, nuori omaishoitaja.](#) Youtube

[Omaishoitaja Sari](#) Youtube

Sari Liukkonen löysi ratkaisun vuoroviikkotyöstä.

[Yrittäjä Kirsi](#) Youtube

Kirsi Reinikka kannustaa työnantajia etsimään ratkaisuja.

[Etäomaishoitaja Tanja](#) Youtube

Tanja Litmanen toivoo etäomaishoitajien parempaa huomioimista.

[Omaishoitaja Teemu](#) Youtube

Teemu Kolhoa auttavat työelämän joustot.

[Yritys Rapala](#) Youtube

Rapala ottaa huomioon työntekijöidensä erityistarpeet.

[Työn ja muun elämän yhteensovittaminen.](#) tyoterveyslaitos.fi, Youtube.

Kun työn ja muun elämän yhteensovittaminen onnistuu, henkilöstö voi keskittyä työhönsä, on tyytyväinen ja sitoutuu työpaikkaan. Työpaikalla voidaan pienin keinoin lisätä esimiesten tietoisuutta työpaikan käytännöistä.

[Työn muokkauksen toimintamalli.](#) tyoterveyslaitos.fi, Youtube

Työn muokkauksen toimintamalli auttaa työpaikan johtoa ja esihenkilöitä ennakoimaan tulevia tilanteita sekä toimimaan niissä johdonmukaisesti ja tasapuolisesti. Toimintamalli auttaa myös koko työyhteisöä ymmärtämään, miten meidän työpaikallamme toimitaan.

[Toimintamalli mielenterveyttä tukevaan työterveysyhteistyöhön.](#) Youtube

Mielenterveyden tukeminen työelämässä edellyttää sekä työpaikalta että työterveyshuollolta yhteistyön päivittämistä ja yhdessä oppimista. Työelämän mielenterveysohjelman julkaisema työterveysyhteistyön toimintamalli kokoaa yhteen mielenterveyttä edistävän työterveysyhteistyön elementit.

Tutustu toimintamalliin: <http://ennenkuin.fi>

Työterveyslaitoksen mieli ja työ -webinaarisarja:

[Osa 1. Hyvä johtaminen, parempi työkyky.](#) Youtube

[Osa 2. Parempi, palauttavampi työarki.](#) Youtube

[Osa 3. Sujuvampaa yhteistyötä, vähemmän kuormitusta.](#) Youtube

[Hyvän mielen työpaikka -työkalupakki.](#) Youtube

Hyvän mielen työpaikka on ilmainen ja kaikille avoin työkalupakki esimiestyön tueksi. Tutustu: <https://www.ttl.fi/hyvanmielentyopaikka>

[Läheis- ja omaishoiva työssäkäynnin ohessa – Miten se onnistuu?](#) Youtube

Tutkimusjohtaja Kaisa Kauppinen kertoo, millaisilla työpaikkakäytännöillä läheishoivan ja työssäkäynnin yhdistämistä voidaan helpottaa. Työsuojelurahaston video.

[Johdatus ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamiseen.](#) Youtube

LAMPPU-kumppanuushanke, Mikkelin seudun Omaishoitajat ja Läheiset ry, Pieksämäen omaishoitajat ry

[Ansiotyön ja läheisen hoitamisen yhteensovittaminen.](#) Youtube

Video tuo esille työnantajien, työssäkäyvien omaishoitajien ja alan asiantuntijoiden näkemyksiä työn ja omaishoidon yhteensovittamisesta.

Asiantuntijoina toimivat Väestöliiton, Työterveyslaitoksen ja Omaishoitajat- ja Läheiset Liiton edustajat. Videossa esitellään Lamppu-kumppanuushanke.

[Otteita työssäkäyvän omaishoitajan päiväkirjasta.](#) Youtube

Miksei voi olla siellä missä eniten tarvitaan? Lyhytelokuva kertoo työssäkäyvän omaishoitajan Raisa Marttisen pohdinnoista ja tunnoista, kun oma äiti sairastuu vakavasti. Raisa joutuu pohtimaan perheen elämän muuttumista ja tilanteen vaikutuksia myös omaan työelämäänsä.

Keskustelutarja etäomaishoidosta

Alla on seitsemän osiota etäomaishoidosta. Haastattelijana Tanja Litmanen, joka on myös tuottanut tämän sarjan omalla Youtube-kanavallaan etäomaishoivatanja.

[Mitä on etäomaishoito, osa 1/2](#) (5:42) Youtube

Tanja Litmanen on siskonsa etähoivaaja. Hän toivoo, että työelämässä olisi tarjolla enemmän mahdollisuuksia osa-aikaisuuteen ja joustoihin perhetilanteen mukaan.

[Mitä on etäomaishoito, osa 2/2](#) (27:07) Youtube

Sari Huttusen vertaishaastattelu. Hän on Lontoossa asuva etähoivaaja.

[Etäomaishoito, osa 3](#) (32:04) Youtube

Sosiaalioikeuden professori Laura Kalliomaa-Puha on tutkinut työssään omaishoidon ja työelämän yhteensovittamisen haasteita ja mahdollisuuksia. Työelämä ei kohtele etäomaishoivaavia palkansaajia tasa-arvoisesti ja sosiaaliturvien kehittämistyö on vasta alussa keväällä 2022.

[Etäomaishoito, osa 4](#) (25:32) Youtube

Kuinka etähoivaajien asemaa voitaisiin kehittää professori Laura Kalliomaa-Puha? Tämä video on jatkoa kolmannelle osalle, joka käsitteli jo etäomaishoivan ja työelämän yhteensovittamista.

[Etäomaishoito, osa 5](#) (33:14) Youtube

Annamari Salmi-Vilhunen on toiminut äitinsä ja siskonsa etäomaishoitajana matkaten Helsingin ja lin väliä. Vaikka etäomaishoitajuudesta on koitunut palkattomia poissaoloja, niin omien arvojen mukaiset elämänvalinnat saavat voimaan hyvin. Hoiva-asetelmalla on vaikutuksia palkan ja eläkkeen kertymiseen, ja rahasta pitäisi puhua enemmän.

[Etäomaishoito, osa 6](#) (21:59) Youtube

Perhepiiristä valikoituvan etäomaishoitajan tai muun luottohenkilön arkinen tuki on tärkeää, sillä kaikki ulkopuolinen apu on maksullista. Köyhät perheet saattavat elää jäsenensä kannattelemana kaukaakin käsin, ja etähoivaaja tekee työn ilmaiseksi. Omaishoidon tukea saa ainoastaan poikkeustapauksissa ja mielenterveysomaiset sitäkin harvemmin. Omaistoiminnan ohjaaja Susanna Kollanus Hämeenlinnan seudun omaishoitajat ja läheiset ry:stä haastateltiin keväällä 2022.

[Etäomaishoito, osa 7](#) (24:43) Youtube

Kuinka etäomaishoitajien tekemää työtä voidaan tukea tulevaisuudessa, ja edistää samalla heidän mahdollisuuksiaan pärjätä mukana myös palkkatyöelämässä? Kehitystyötä on meneillään ja tässä on Omaishoitajaliiton Rahkeet Riittämään - hankkeen projektipäällikkö Matti Mäkelän haastattelu äänimediana.

[Podcast tekstit Tanja ja Matti.pdf](#)

RUUHKAVUODET

Aina käynnissä.

Työ ja omaishoito - tietopankki

Suurella joukolla työkäisistä on haasteita yhteensovittaa ansiotyö ja läheisen hoiva. Tyypillisesti kyse on omien ikääntyneiden vanhempien hoidosta ja huolenpidosta tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen/nuoren auttamisesta tai sairaan puolison hoidosta. Väestön ikääntyminen, palveluiden saatavuuden ongelmat ja pyrkimykset pidentää työuria lisäävät tällaisten elämäntilanteiden yleisyyttä. Näissä "ruuhkavuosissa" on tärkeää tunnistaa oma roolinsa läheisensä auttajana. Yhtä lailla tärkeää on saada tietoa ansiotyön ja läheisen hoivan yhteensovittamisen kiemuroista, mahdollisuuksista ja ratkaisuista.

Työkäiset läheistään auttavat ovat kokeneet, että tarvittavan tiedon ja tuen hankkiminen on hankalaa ja voimia vievää. Tätä kokemusta haluamme taklata ja tarjota koottua tietoa sekä tukea kaikille teemasta kiinnostuneille tahoille. Tietopankin loppuun olemme koonneet työvälaineitä, vinkkejä ja linkkejä, joita voi hyödyntää esimerkiksi omaishoidon kehittämisessä ja asiakastyössä.

Jos et löydä avuksesi sopivaa työvälinettä tai tiedät sellaisen, joka voisi olla myös näillä sivuilla, [kerro se meille](#).

#työjaomaishoito

Omaishoitajaliitto

Hämeentie 105 A 18

00550 Helsinki

omaishoitajat.fi